

LAReS

*Lowlands
Archaeological
Research
Service*

Geplande werken aan de Kuitegemstraat 49 te Puurs-Sint-Amands Archeologienota

E.N.A. Heirbaut
V. Vandenbussche

Colofon

Titel: Geplande werken aan de Kuitegemstraat 49 te Puurs-Sint-Amunds. Archeologienota.
Auteur: Elly N.A. Heirbaut & Vanessa Vandenbussche
Grafische illustraties/GIS: LAReS

Rapportnummer: LAReS-rapport 1070

Projectleider/veldwerkleider: Elly N.A. Heirbaut
Uitvoerder: LAReS, Lowlands Archaeological Research Service
Vestiging: Rozenlaan 15, 2980 Halle-Zoersel

Publicatiedatum: april/2025
Publicatieplaats: Halle-Zoersel

Illustratieverantwoording voorblad: Uitsnede uit de kaart van Ferraris (1771-1778)

© LAReS bvba. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

LAReS bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Deel I. Verslag van resultaten

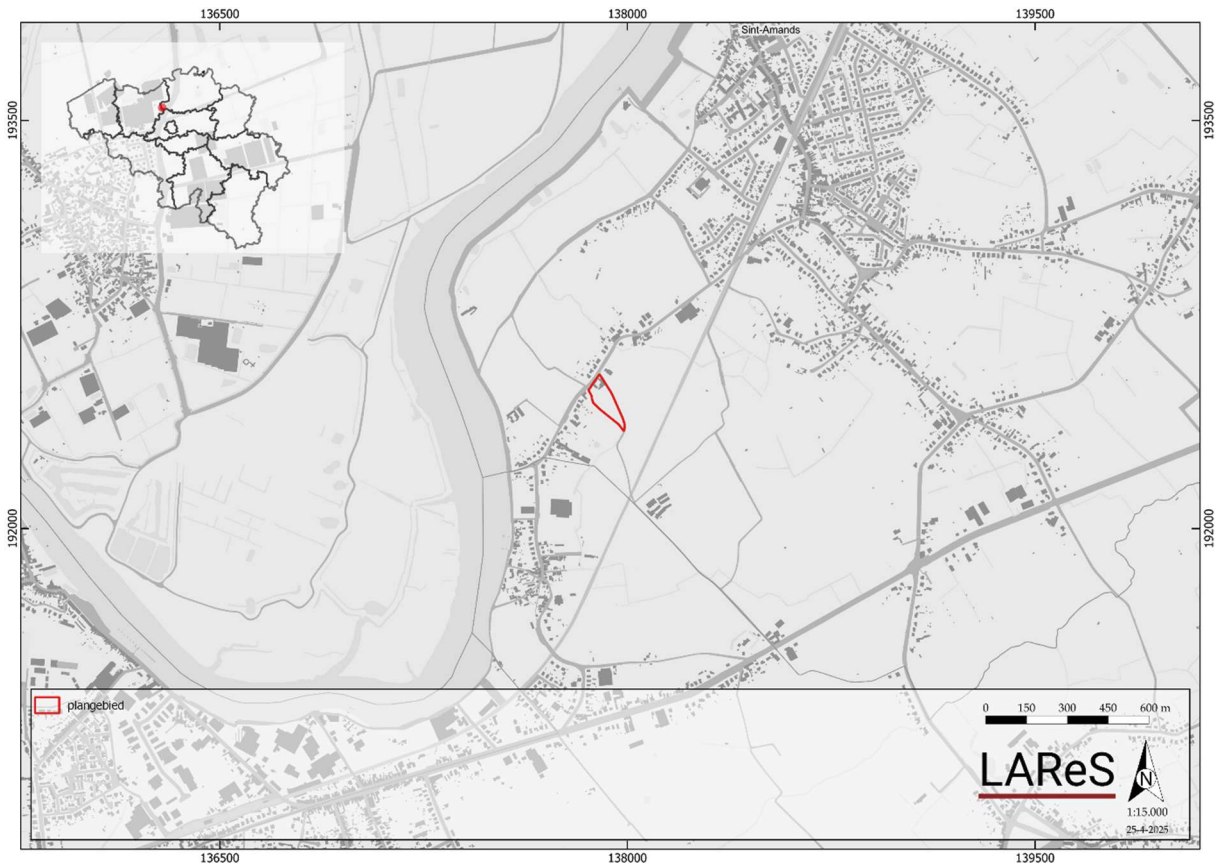
Inhoudstafel

1. INLEIDING	5
1.1. RANDVOORWAARDEN	6
1.2. TECHNISCHE FICHE/ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	7
2. VRAAGSTELLINGEN	8
3. METHODIEK VAN HET ONDERZOEK	9
3.1. ONDERZOEKSMETHODIEK	9
3.2. RAPPORTAGE EN AFBEELDINGEN	10
4. BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE WERKZAAMHEDEN	11
4.1. BESTAANDE TOESTAND	11
4.2. NIEUWE TOESTAND	12
5. ARCHEOLOGISCH BUREAUONDERZOEK	16
5.1. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	16
5.2. HISTORISCHE BRONNEN	16
5.3. CARTOGRAFISCHE BRONNEN	20
5.4. LUCHTFOTOGRAFIE	24
5.5. GEO(MORFO)LOGIE EN BODEM	26
5.5.1. DIGITAAL HOOGTEMODEL VLAANDEREN II	26
5.5.2. TERTIAIR GEOLOGISCHE KAART	27
5.5.3. QUARTAIR GEOLOGISCHE KAART	27
5.5.4. BODEMTYPE	29
5.5.5. POTENTIËLE BODEMEROSIE EN BODEMBEDEKKING	29
5.6. ARCHEOLOGISCHE BRONNEN	31
5.6.1. CENTRAAL ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS	31
5.6.2. OVERIGE INVENTARISSEN	34
5.7. CTE-ONDERZOEK	35
6. SYNTHESE	36
6.1. SAMENVATTING VAN DE ONDERZOEKSRISULTATEN EN BEANTWOORDING VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN	36
6.2. IMPACT VAN VROEGERE EN GEPLANDE WERKEN	37
6.3. POTENTIEBEPALING, KENNISVERMEERDERINGSPOTENTIEEL EN AANBEVELING	37
6.3.1. POTENTIEBEPALING	37
6.3.2. KENNISVERMEERDERINGSPOTENTIEEL	38
6.3.3. AANBEVELINGEN	38

LITERATUUR	39
GERAADPLEEGDE LITERATUUR	39
GERAADPLEEGDE WEBSITES	39
LIJST VAN FIGUREN	40

1. Inleiding

Het plangebied is gelegen aan de Kuitegemstraat 49 te Sint-Amands (gemeente Puurs-Sint-Amands, provincie Antwerpen). Het omvat vijf percelen met een totale oppervlakte van 10.693 m². Binnen het terrein staat momenteel aan de straatkant een hoevecomplex. De rest van het terrein is in gebruik als grasland/akkerland (Figuur 1). De opdrachtgever plant de herinrichting van het bestaand hoevecomplex, de bouw van een nieuwe veldschuur en nieuwe aanhorigheden.

Figuur 1. Kadasterkaart met aanduiding van het plangebied.

Het doel van het onderzoek is het verkrijgen van een archeologienota waarvan akte is genomen naar aanleiding van een omgevingsvergunningsaanvraag met stedenbouwkundig luik. Het onderzoek (projectcode 2025D186) werd uitgevoerd door twee archeologen, waarvan één erkend conform de Code van Goede Praktijk. Onderhavige archeologienota bestaat uit twee delen: een verslag van de resultaten van het vooronderzoek (deel I) en het daaruit voortvloeiende programma van maatregelen (deel II).

Het onderzoek omvat in de eerste plaats een bureauonderzoek. Hierbij wordt nagegaan welke mogelijke archeologische en cultuurhistorische waarden zich binnen het projectgebied bevinden. Op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek wordt geëvalueerd in hoeverre er voldoende informatie voorhanden is om tot bovengenoemde doelstelling te bekomen, of dat er bijkomend vooronderzoek in een andere vorm (al dan niet met bodemingreep) noodzakelijk is.

Het verslag van de resultaten van het vooronderzoek omvat naast deze inleiding nog vijf hoofdstukken. In hoofdstuk 2 worden de vraagstellingen die voor dit onderzoek relevant zijn, opgesomd. Deze vraagstellingen zullen in hoofdstuk 6 beantwoord worden, in zoverre als mogelijk op basis van de resultaten van het vooronderzoek. De gehanteerde werkwijze en onderzoeksstrategie worden in hoofdstuk 3 beschreven. Hier wordt ook de gemaakte selectie inzake bronnen verantwoord (cf. de Code van Goede Praktijk, par. 12.5.2.1). De geplande werkzaamheden worden in hoofdstuk 4 beschreven. Hierbij is van groot belang dat duidelijk wordt in hoeverre de werken impact zullen hebben op het (eventueel aanwezige) bodemarchief. Hoofdstuk 5 vormt de weerslag van de resultaten van het bureauonderzoek (*assessment*), gebaseerd op een exhaustieve studie van het beschikbare kaartmateriaal, de historische en archeologische bronnen. In dit hoofdstuk wordt geëvalueerd wat de archeologische potentie van het plangebied is. In hoofdstuk 6 wordt een synthese gevormd op basis van het *assessment*, waarin de onderzoeksvragen beantwoord worden en wordt ook geïnformeerd over de eventuele kennisvermeerdering die het plangebied kan opleveren. Verder wordt nagegaan in hoeverre de eventuele archeologische en cultuurhistorische waarden aangetast kunnen/zullen worden door de geplande werkzaamheden. Het eerste deel wordt afgesloten met de bibliografie en bijlagen. Het tweede deel omvat een gemotiveerd advies omtrent het vervolgtraject (programma van maatregelen).

1.1. Randvoorwaarden

Het terrein is momenteel ontoegankelijk voor verder archeologisch vooronderzoek buiten het bureauonderzoek aangezien het terrein nog in gebruik is. Bovendien wordt het nu uitvoeren van verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem, zonder de zekerheid dat de omgevingsvergunning wordt verkregen, ervaren als een financieel risico. Het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem zal bijgevolg in een uitgesteld traject worden uitgevoerd, dit om zowel logistieke als economische redenen.

1.2. Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site	Kuitegemstraat, Sint-Amands
Ligging	Kuitegemstraat 49, 2890 Puurs-Sint-Amands
Kadastrale gegevens	Puurs-Sint-Amands, 5 ^e afdeling, sectie B, percelen 541, 996D, 996B, 996A en 996C
Bounding Box	X Y 137735.15616954828 192399.13229574103 138133.0559694323 192618.93455830056
Onderzoek	Archeologisch en geschiedkundig bureauonderzoek
Projectcode	2025D186
Uitvoerders/actoren	Elly N.A. Heirbaut, LAReS Vanessa Vandenbussche, LAReS
Erkend archeoloog	Elly N.A. Heirbaut: OE/ERK/Archeoloog/2016/00162
Termijn	april 2025
Geplande ingreep	herstructurering bestaand hoevecomplex, bouw nieuwe schuur en aanhorigheden
Totaal oppervlakte plangebied	ca. 10.693 m ²
Oppervlakte werken	ca. 3.446 m ²
Geldende wetgeving en voorwaarden	Het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014. De nota werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3.000 m ² of meer, zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013.
Randvoorwaarden	zie paragraaf 1.1
Doelstelling	Het doel van deze archeologienota is om via de tot op heden beschikbare bronnen (bureauonderzoek) na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief en hoe hiermee dient omgegaan te worden.
Thesaurus	Archeologienota, bureauonderzoek, uitgesteld traject

2. Vraagstellingen

In het kader van dit bureauonderzoek zijn van tevoren enkele vragen geformuleerd waarop het onderzoek antwoord tracht te vinden.

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert de meeste informatie op? Welke onderzoeksstrategie moet toegepast worden in het uitgesteld traject?

3. Methodiek van het onderzoek

3.1. Onderzoeksmethodiek

Om na te gaan of er archeologische en cultuurhistorische waarden in het plangebied aanwezig zijn en om een antwoord te kunnen geven op de in hoofdstuk 2 geformuleerde vraagstellingen, is een bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij zijn verschillende soorten bronnen geraadpleegd, die in hoofdstuk 5 besproken zullen worden (*assessment*). De meeste bronnen zijn online beschikbaar gesteld door de Vlaamse Overheid.

Om de fysische geografie van het projectgebied te onderzoeken zijn de bodemkaart, bodembedekkingskaart, erosiegevoeligheidskaart, tertiair geologische kaart en quartair geologische kaart geraadpleegd. Deze zijn online te raadplegen in de databases van Geopunt Vlaanderen (www.geopunt.be) en in de Databank Ondergrond Vlaanderen (www.dov.vlaanderen.be).

Om een beeld te krijgen van de historische (landschaps)ontwikkeling van het plangebied zijn de beschikbare historische en topografische kaarten geraadpleegd. De georeferentieerde historische kaarten, dit zijn de kaart van Frickx (1712), de kaart van Villaret (1745-1748), de kaart van de Ferraris (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841), de kadasterkaart van Popp (1842-1879) en de kaart van Vandermaelen (1846-1854), kunnen online geraadpleegd worden via het Geoportaal Onroerend Erfgoed (www.geo.onroerenderfgoed.be).

De kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw is voor dit gebied niet beschikbaar. Op dezelfde website zijn ook verschillende 20^e- en 21^e-eeuwse luchtfoto's te raadplegen. Daarnaast is gebruik gemaakt van ander historisch kaartmateriaal, o.a. uit de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, dat is in te zien via de website van Cartesius (www.cartesius.be). Voor de historische bronnen is gebruik gemaakt van de inventaris onroerend erfgoed en van schriftelijke bronnen. De combinatie van historische bronnen, historische kaarten, topografische kaarten en luchtfoto's zorgt ervoor dat de ontwikkeling van het projectgebied en de ruimere omgeving vanaf de 18^e eeuw tot het heden goed in beeld gebracht kan worden.

Om ook zicht te krijgen op de perioden vóór de 18^e eeuw is onderzocht of er zich in en/of nabij het plangebied archeologische resten in de ondergrond bevinden of reeds zijn onderzocht. Om dit te kunnen bepalen, zijn voornamelijk de online beschikbare gegevens geanalyseerd. Hierbij is in eerste instantie de database van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI; www.cai.onroerenderfgoed.be) bevraagd. Hierbij moet opgemerkt worden dat de CAI niet volledig is en geen garantie biedt op de aanwezigheid van een eventuele archeologische site. Ook is www.inventaris.onroerenderfgoed.be geraadpleegd voor het plangebied en de ruimere omgeving. Dit is verder in dit rapport verwerkt.

Naast het onderzoek naar de historische ontwikkeling van het gebied en de reeds gekarteerde archeologische vindplaatsen, dienen ook de geplande werkzaamheden en de (eventueel) hierbij horende verstoringen in kaart gebracht te worden. De beschrijvingen gebeuren op basis van de plannen en schetsen die de opdrachtgever ter

beschikking heeft gesteld (hoofdstuk 4). Hiertoe behoren de plannen van en informatie over de bestaande bebouwing (“bestaande toestand”) en de bouwtekeningen van het te realiseren project (“nieuwe toestand”).

Op basis van alle beschikbare gegevens is tenslotte een conclusie getrokken omtrent de kans op de aanwezigheid van archeologisch erfgoed met een groot potentieel tot kennisvermeerdering en de eventuele intactheid van een al dan niet aanwezige archeologische site (hoofdstuk 6). Hieruit vloeit een advies omtrent eventuele vervolgstappen die genomen moeten worden.

3.2. *Rapportage en afbeeldingen*

De indeling in hoofdstukken is reeds eerder beschreven. Wat betreft de afbeeldingen die in deze archeologienota zijn opgenomen, geldt dat zij alle zijn afgebeeld op klein formaat omwille van de opmaak van de tekst.

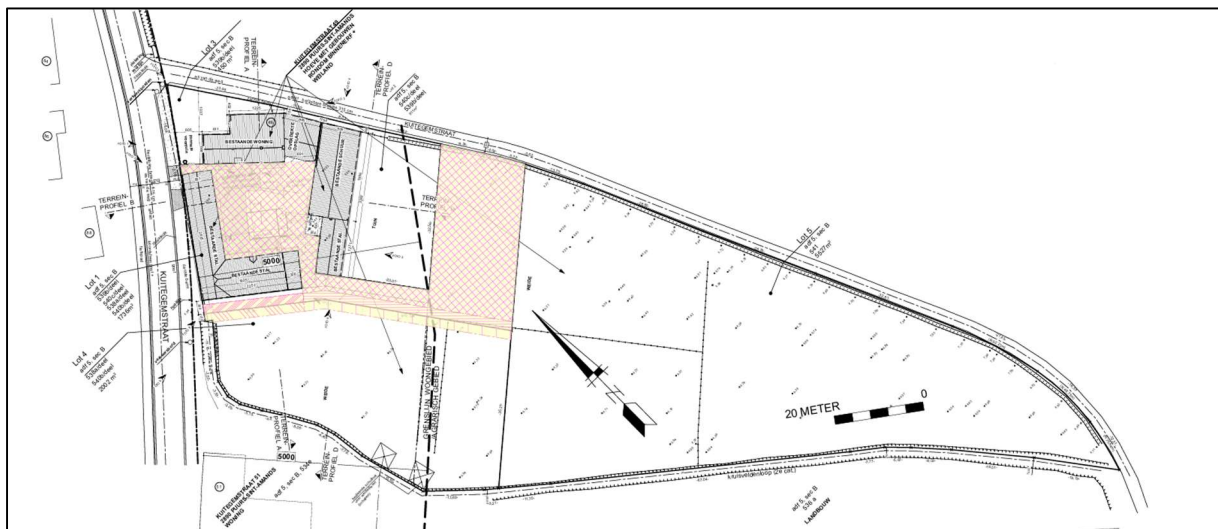
De kaarten die gemaakt zijn op basis van de beschikbare bodemkaarten, luchtfoto’s en CAI zijn zoveel mogelijk op eenzelfde schaal vervaardigd (zie ook figurenlijst). Omwille van de duidelijkheid (vb. situeren van het plangebied ten opzichte van de omringende omgeving) kan hiervan afgeweken zijn. Historische kaarten zijn op een andere schaal gemaakt om zo ook zicht te geven op een groter gebied, of juist in te zoomen op details.

De in deze archeologienota opgenomen informatie en plannen zijn vermeld met toezegging van de opdrachtgever. De aangemaakte kaarten vallen allemaal onder copyright van LAReS bvba tenzij anders vermeld en werden gemaakt op 25 april 2025.

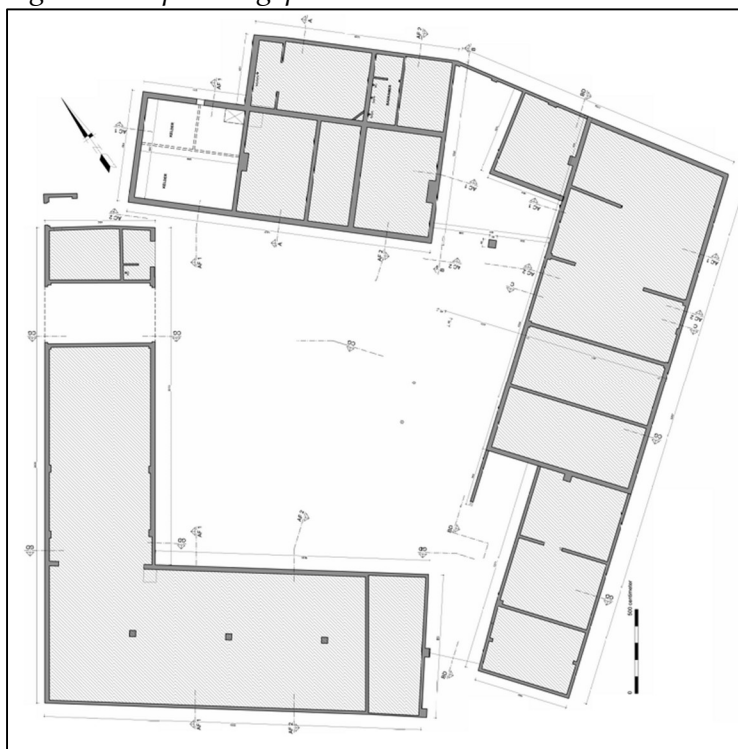
4. Beschrijving van de geplande werkzaamheden

4.1. Bestaande toestand

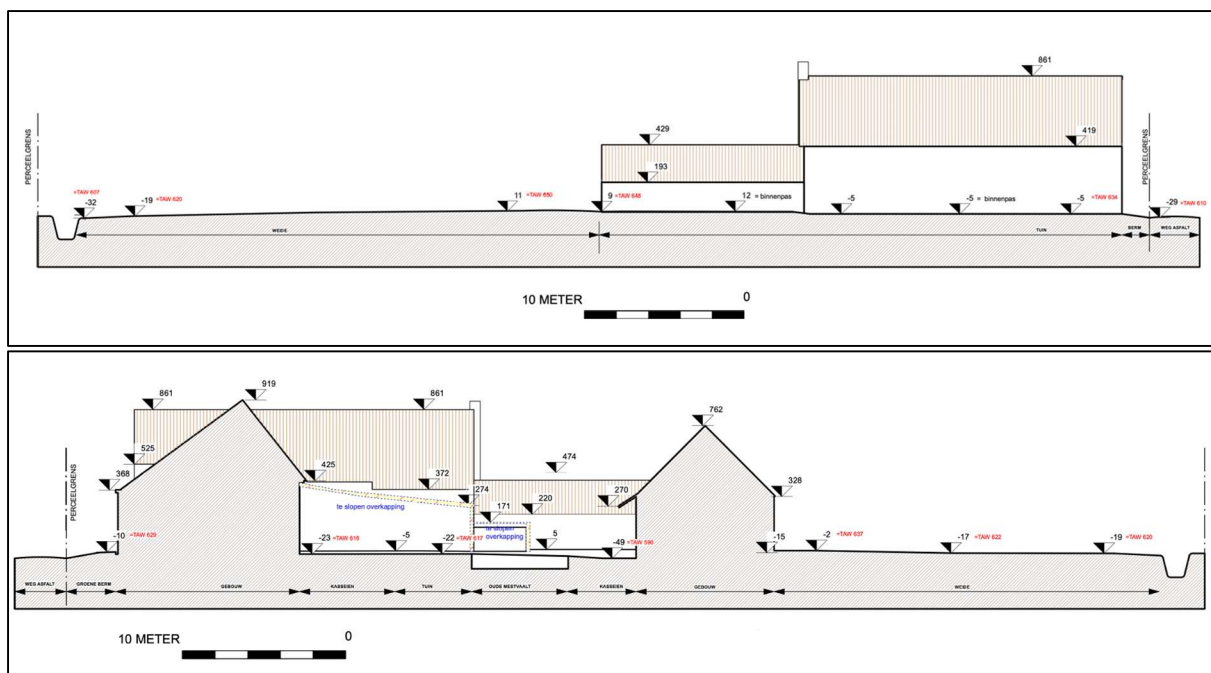
Het plangebied bestaat uit vijf percelen met een totale oppervlakte van ca. 10.693 m² (Figuur 2-Figuur 4). Op perceel 996A staat een stal. Op perceel 996B staat een schuur met stal en is een deel van het terrein in gebruik als weiland. Op perceel 996C staat een woning. Op perceel 996D staan twee schuilhokken voor schapen en is verder de ruimte ingedeeld als weiland. Perceel 541 ligt in agrarisch gebied en is in gebruik als weide/bos. Uitgezonderd de woning gaat het allemaal om oppervlakkige structuren.

Figuur 2. Inplantingsplan bestaande toestand.

Figuur 3. Funderingsplan bestaande toestand.

Figuur 4. Terreinprofiel bestaande toestand.

4.2. Nieuwe toestand

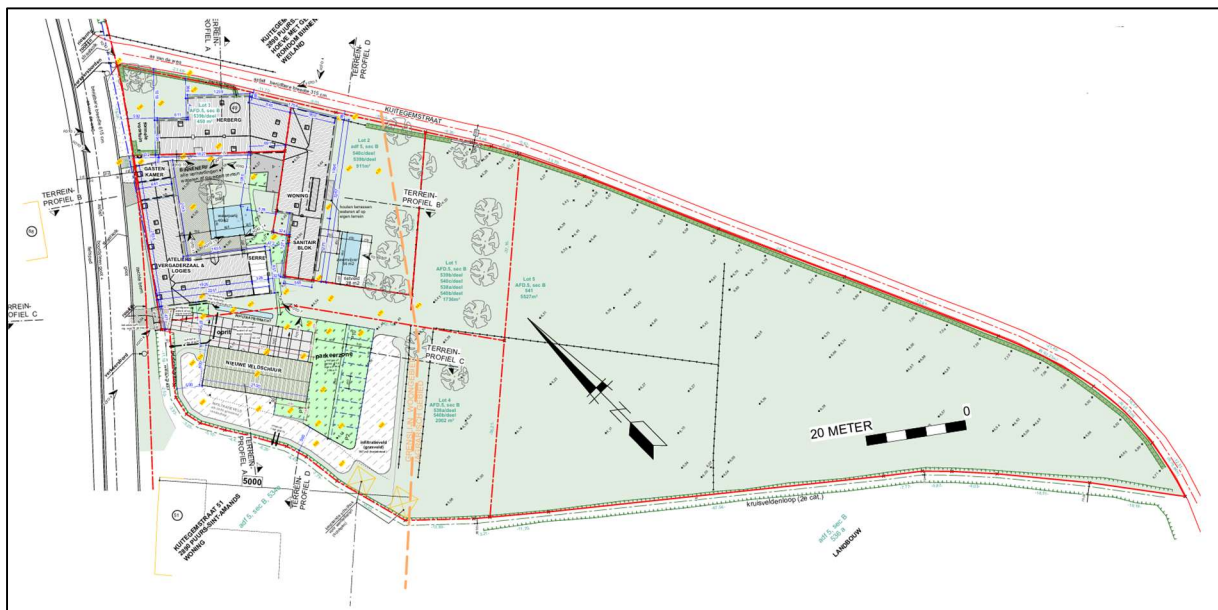
De opdrachtgever plant de bestaande gebouwen te behouden, maar enkele elementen te herstructureren en kleine elementen te slopen (Figuur 5-Figuur 6). Verder worden een nieuwe veldschuur, parking en aanhorigheden opgetrokken.

Van de bestaande toestand worden er twee overkappingen gesloopt. Inzake de herstructurering van elementen kan het volgende waargenomen worden: het verlagen van de bestaande raamopening, de draairichting van deuren wijzigen, een deuropening vrijmaken volgens oude sporen, een nieuwe opening creëren, bestaande raamopeningen deels innetselen, oude poortopening herstellen, raamopeningen aanpassen tot deuropening en openingen herstellen (zie bijlage I). Verder wordt de interne structuur van het domein herverdeeld (Figuur 7):

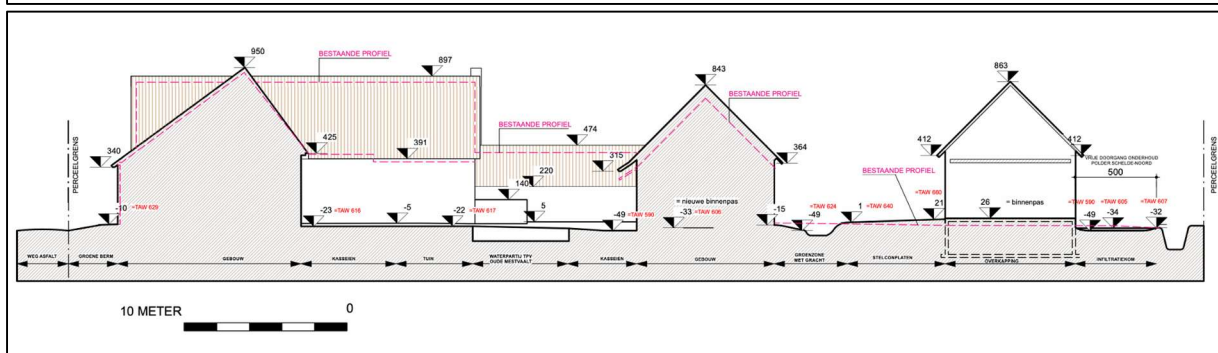
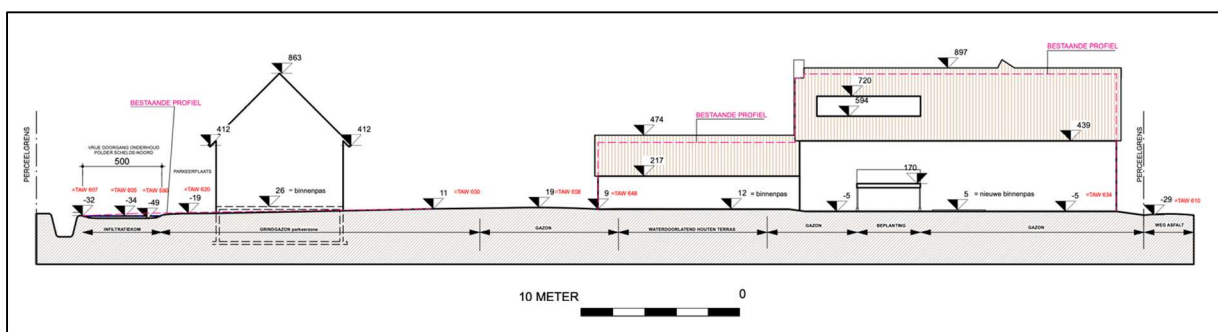
- Het woonhuis dient terug geherwaardeerd te worden. Deze wordt gerenoveerd met oog voor de 17e-eeuwse elementen. Het uiteindelijke doel van dit gebouw bestaat uit wonen, een ontmoetingsruimte/vergaderruimte, horeca en gastenkamers;
- De stallen worden ingedeeld als flexibele ruimte met ateliers en kortverblijfaccomodaties;
- De schuur wordt gebruikt als privéwoning, conciërgewoning en een afgescheiden tuin.
- De voormalige schapenstallen worden ingezet als wasplaats voor de gasten;
- Er wordt een nieuwe voortuin en achtertuin ingekleed;
- Weilanden blijven maximaal in gebruik als open ruimte. Enkel de straatkant wordt gebruikt als opslag en laad- en loszone;
- De boomgaard blijft behouden met schapen als maaibeheer.

Nieuw aangelegd zijn een veldschuur, verhardingen, infiltratiegrachten, waterpartijen, een zwembijver en parkeerzones. De nieuwe veldschuur wordt

voorzien van een betonnen vloer waaronder een opslag voorzien is voor regenwater. Deze zal tot op een diepte van 3,00 m reiken. Voor de parking wordt gewerkt met grindgazon, funderingssubstraat, worteldoek en gebroken steenpuin met een totale dikte van 45 cm. De infiltratiegracht heeft een diepte van 50 cm. Verder komt er een vrije doorgang voor het onderhoud van de Polder Schelde-Noord door de aanleg van een infiltratiekom met een diepte van ca. 20 cm (Figuur 9). De zwembijver wordt aangelegd tot een diepte van 150 cm (Figuur 10). Verder komt er een septische put van 5.000 L, twee septische putten van elks 7.000 L en een regenwaterput van 10.000 L. **De plaatsing van de septische put op de binnenkoer staat nog niet vast.** Verder worden er nieuwe rioleringen getrokken, waarbij de meerderheid aan de rand van de gebouwen gelegd worden.

Figuur 5. Inplantingsplan nieuwe toestand.

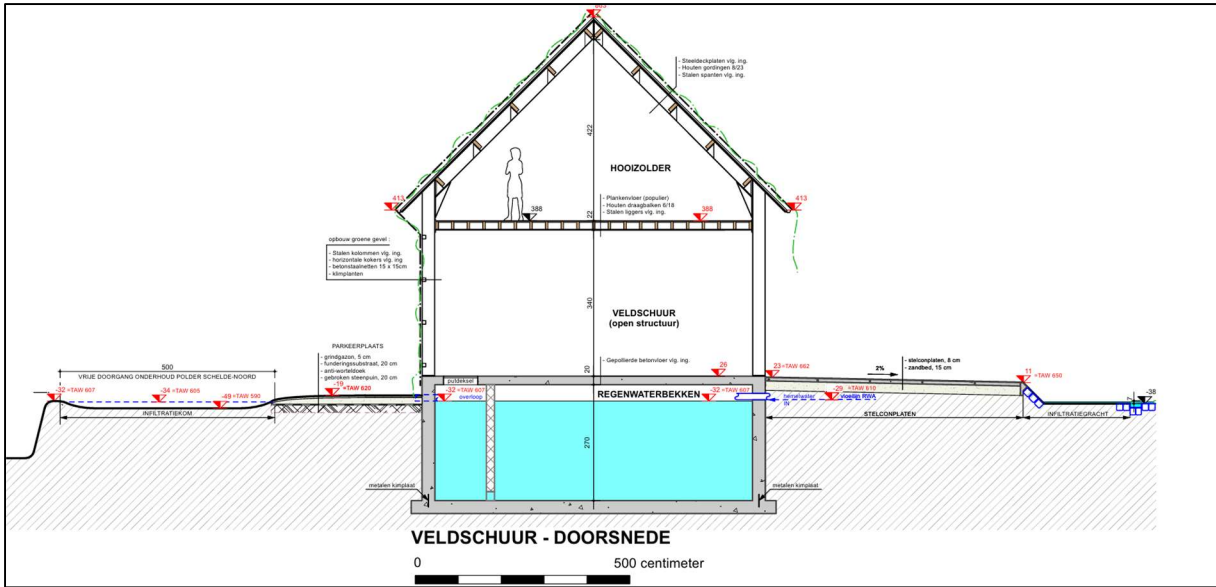
Figuur 6. Terreinprofiel nieuwe toestand.

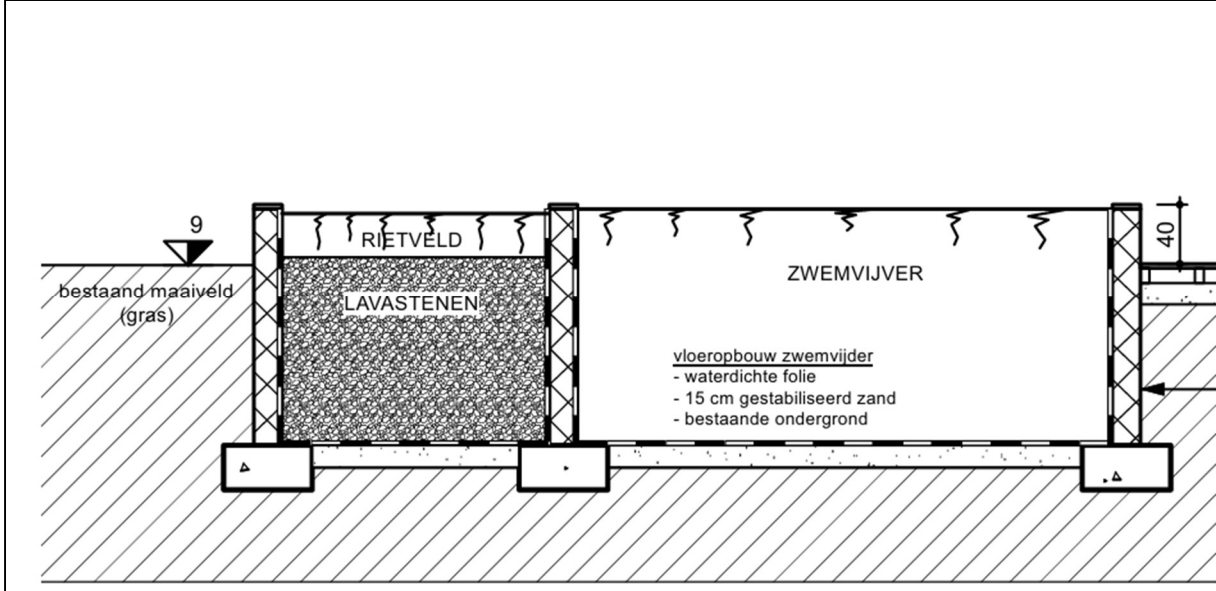
Figuur 7. Vereenvoudigde weergave functies gebouwen.

Figuur 8. Fundering en riolering nieuwbouw.

Figuur 9. Doorsnede veldschuur, parking, infiltratiegracht.

Figuur 10. Doorsnede zwembijder.

5. Archeologisch bureauonderzoek

In dit hoofdstuk wordt verslag uitgebracht van het bureauonderzoek naar de archeologische en historische kennis over het plangebied (*assessment-rapport*). De hierbij gehanteerde methoden, technieken en criteria zijn beschreven in hoofdstuk 3.

5.1. *Archeologische voorkennis*

Er is nog geen archeologisch onderzoek in welke vorm dan ook uitgevoerd binnen de grenzen van het plangebied. Deze bureaustudie is met andere woorden het eerste onderzoek dat voor deze locatie wordt uitgevoerd. Buiten de grenzen van het plangebied zijn op verschillende locaties al archeologisch onderzoek uitgevoerd. Deze worden beschreven in paragraaf 5.6.

5.2. *Historische bronnen*

Voor het historisch onderzoek is gebruik gemaakt van de gegevens uit de inventaris onroerend erfgoed.

Puurs¹

Puurs was aanvankelijk het centrum van één van de grootste Karolingische domeinen in Brabant dat begin 9e eeuw door Lodewijk de Vrome, als nagenoeg onontgonnen fiscusdomein, geschonken werd aan de in 814-815 opgerichte Rijksabdij van Cornelimunster, op de Inde bij Aken.² Tot het domein van deze benedictijnenabdij behoorden Puurs, Oppuurs, Eikevliet met Klein-Mechelen, Breendonk, grote delen van Tisselt, Willebroek en Ruisbroek. Einde 11^e - begin 12^e eeuw traden de heren van Grimbergen, een tak van het Berthoutgeslacht, als lokale beschermers van de abdijrechten op en verwierven zo als erfelijk leenrecht de voogdij over het domein met inspraak in het beheer en de rechtspraak. Tijdens de 12^e en 13^e eeuw was er een verbroekeling van de gronden en kwam de hele periferie van het Cornelimunsterdomein in handen van de voogden en andere lokale geslachten. De centrale kern en de resterende cijnsgoederen werden in 1277 uit geldnood door de abdij verkocht en kwamen in 1278 in het bezit van de Sint-Bernardsabdij (Hemiksem), die het oude domein tussen 1278 en 1470 trachtte te herstellen en daartoe in 1311 ook het voogdijrecht over Puurs kocht van Filips van Vian(d)en. Tot einde 18e eeuw bleef de Sint-Bernardsabdij eigenaar van Puurs waar de monniken tijdens de godsdienstoorlogen in het Hof van Coolhem een toevlucht vonden onder meer van 1582 tot 1616.

Bestuurlijk behoorde het gebied tijdens het ancien régime tot het hertogdom Brabant. Op gerechtelijk gebied echter was het gebied, als oorspronkelijk bezit van een Rijksabdij en als schenking van de Roomse keizer, onafhankelijk van de hertogen van Brabant en waren achtereenvolgens de abten van Cornelimunster en Sint-Bernards soevereine heren van Puurs. Het goed bezat een eigen Hoofdbank met volledige

---

¹ <https://id.erfgoed.net/themas/13511>

² Verbesselt 1969.

rechtsmacht inclusief het halsrecht, evenals andere regaliarechten zoals het recht op de wind (windmolens) en op de waterlopen met inbegrip van de veer- en de tolrechten (Grote en Kleine Amer). Deze bijzondere rechtstoestand bleef, ondanks vele betwistingen, bestaan tot op het einde van het ancien régime.

De oorspronkelijke parochie Puurs, waaruit in de 19e eeuw ook de parochies Breendonk, Eikevliet, Oppuurs, Sauvegarde en Kalfort ontstonden, was één van de grootste van Brabant, vermoedelijk in de 9e eeuw ontstaan als domeinparochie.³ Tot 1559 bisdom Kamerijk, nadien bisdom Mechelen. Het patronaatsrecht van Puurs, dat aanvankelijk als eigenkerk toebehoorde aan de abt van Cornelimunster, werd in 1138-1139 door de bisschop van Kamerijk, ten nadele van de Duitse abdij (officiële afstandsakte pas in 1222), toegewezen aan de abdij van Affligem. Later kwam het in handen van de bisschop van Mechelen, abt van deze abdij.

Voortgaande op documenten mag men aannemen dat vanaf de 13^e eeuw indijkingen gebeurden en nieuwe gronden ontgonnen werden. Dit gebeurde echter zo geleidelijk dat Puurs tot in de 18^e eeuw zijn oorspronkelijk heide- en boslandschap met moeren en donken grotendeels behield. De oude benamingen van de diverse wijken bleven tot op heden bestaan zoals onder meer in de straatnamen. Belangrijk voor het gebied was de ligging aan de Vliet, voor de samenloop met de Molenbeek ook Puurse beek genoemd, zoals beschreven in het landboek van de Sint-Bernardsabdij (1668-1669): "*Aen dese Vliet liggen Twee Amers, oft plaetsen om hout, mest, steen, kalek, ende diergelycke materialen af te lossen uyt de schepen.*" Tot in de 20^e eeuw bleef de Vliet een belangrijke transportweg voor landbouwproducten, bouwmaterialen, zout, kolen en zo meer, zoals blijkt uit de diverse vergunningen voor laden en lossen uit de 19^e en de 20^e eeuw. Van de talrijke aanlegplaatsen die hoorden bij de grote 18^e-eeuwse hoeven en 19^e- en 20^e-eeuwse bedrijven resten nog enkele sporen. Na de storm van 1976 werd de Vlietmonding, als onderdeel van het Sigmaplan (1977), volledig afgesloten van de Rupel. Het waterpeil van de Vliet wordt nu geregeld door een pompstation.

Puurs is ontstaan als straatdorp rondom de T-vormige dorpskom die gevormd werd door de Hoogstraat, de Begijnhofstraat en de R. Verbelenstraat. De dorpskern werd omgeven door land- en tuinbouwgebied met her en der oudere hoeven zoals de Merlegathoeve, Louis Nutenstraat 22 en de hoeve Vijverstraat 31. In 1985 werd de dicht bebouwde kern erkend als herwaarderingsgebied.

De vernieuwde Zeuthoeve met een bewaarde poel, een aangepaste voormalige hengstenstal en schuur (vierde kwart 19^e eeuw) en twee landhuizen (vierde kwart 20^e eeuw) is de grootste landbouwonderneming van de gemeente met een industriële kweekstal. Eertijds was het een omwalde U-vormige hoeve ontstaan uit een middeleeuwse motte gelegen aan de Koningsbrug op de grens van de domeinen Puurs en Bornem.

---

³ Verbesselt 1969.

Bunkers en schansen zoals de schans van Kalfort in de Lichterstraat en de Sint-Pietersburcht aan het Scheeveld, vormen de verbinding tussen de forten van Breendonk, Liezele en Bornem, behorend tot de buitenste fortenlijn, de zogenaamde Hoofdweerstandstelling, van de verdedigingsgordel rond Antwerpen (wet van 1906). De bunkers werden opgericht in 1917, tijdens de Duitse bezetting.

Sint-Amands⁴

Sint-Amands behoort tot Klein-Brabant dat in de Romeinse periode een dun bevolkte streek was. Het bestond toen hoofdzakelijk uit bossen en moerassen. Er zijn in deze regio een aantal sporen van Gallo-Romeinse bewoning aangetroffen. In 822 wordt het Karolingisch domein "Baceroth" met Sint-Amands als kern geschonken aan de abdij van Elnone, waarna het in de 11^e eeuw verbrokkeld tot drie aparte entiteiten, namelijk Baasrode, Sint-Amand en Mariekerke. Hierdoor kon het doorleven als aparte heerlijkheid met als hoofdrol de keure van Sint-Amands vanaf 1266. Het werd gekenmerkt door een agrarische cultuur met hiernaast brouwerijen, leerlooierijen, vlasverwerking, mandenmakerijen en stokerijen. Het kende ten alle tijden vele rustige periodes.

Gesloten hoeve met bijgebouwen en hoogstamboomgaard⁵

De hoeve en boomgaard zijn sinds 1997 beschermd als monument omwille van hun architectuurhistorische waarde. Het bestaat uit een woonhuis, schuur, stallen en een boomgaard. Momenteel verkeert het woonhuis in slechte staat. De hoeve kan gesitueerd worden ten tijde van het Ancien Régime van Sint-Amands. Er is vermoeden dat de hoeve heeft gefungeerd onder bevoegdheid van een abdij doordat er in de omlijsting het opschrift 'IHS' terug gevonden is. Dit is tot op heden nog niet bevestigd kunnen worden. De hoeve werd vermoedelijk gebouwd door Michiel Van den Moortel in 1660. Hieraan is een schuur met bijgang, een stal voor boerderijdieren en een wagenhuis bij opgetrokken in de 17^e eeuw.

Het 17^e eeuwse woonhuis en stal/schuur is bewaard gebleven (rode delen in Figuur 11). In de eerste kwart van de 18^e eeuw zijn verbouwingswerken uitgevoerd door Jan Van Hese. Deze vonden plaats in het huis, schuur en stal. Het betrof onder andere de bouw van een ontvangstruimte (oranje zone op Figuur 5).

In de vierde kwart van de 18^e eeuw en het begin van de 19^e eeuw worden nieuwe verbouwingswerken doorgevoerd. Deze keer door de familie Van Hese en De Budt. Het betreft de bouw van een nieuwe schuur en de uitbreiding van het woonhuis (zie blauwe delen op Figuur 5).

In 1831 is het verkocht aan Joannes Nuyts en Anatolia Wittoeck. Deze verkochten dan weer de hoeve in 1873 aan Joannes Henricus De Keersmaecker en Maria Paulina Wittoeck. Deze voerden verbouwingswerken uit in de late 19^e eeuw en het begin van de 20^e eeuw. Het bestond uit de verbouwing van de oude dwarsschuur, het verbouwen van de oude stal met bouw van een overdekte bergplaats, het inkorten van de bestaande schuur en de bouw van twee aanpalende volumes (die gele zones op Figuur 5).

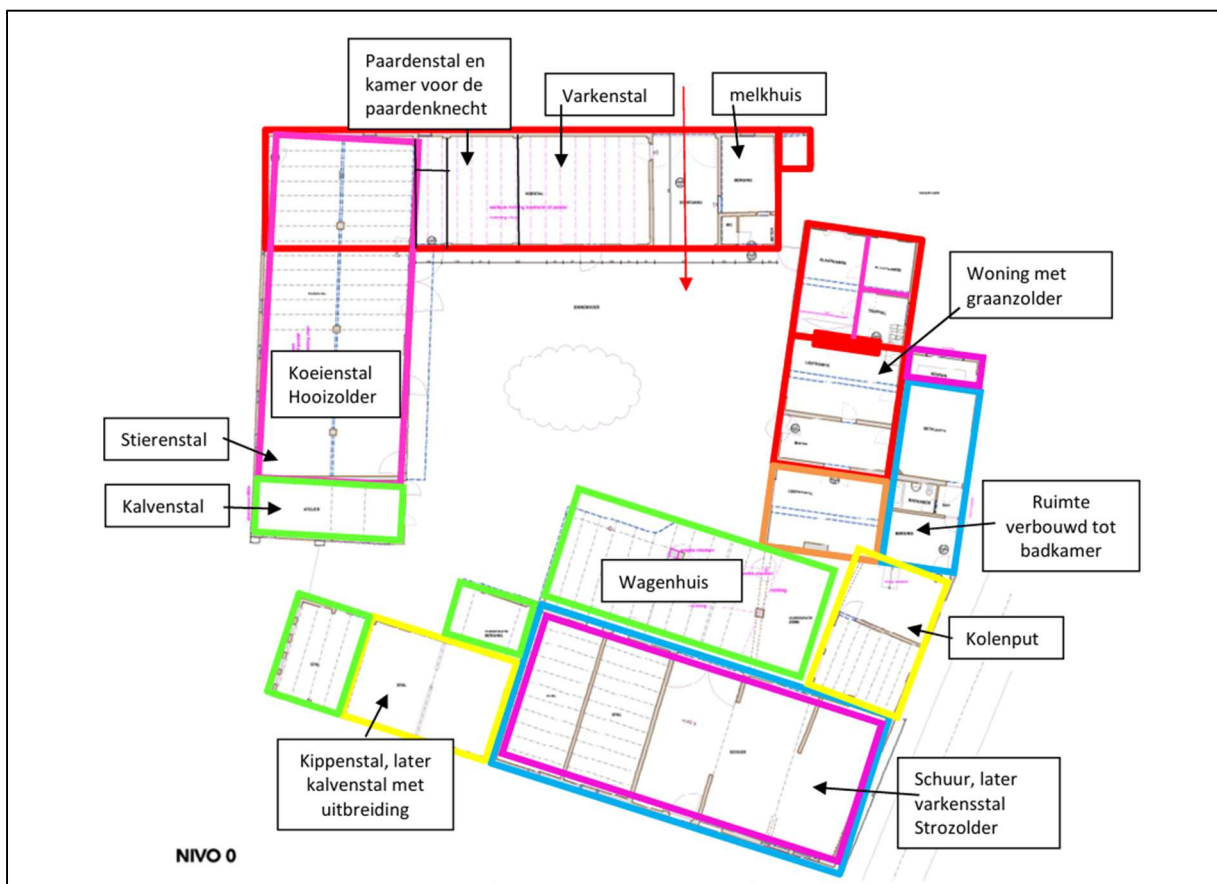
---

⁴ <https://inventaris.onroerendergoed.be/themas/13515>

⁵ <https://inventaris.onroerendergoed.be/aanduidingsobjecten/5944> en De Vil et al. 2025.

In de Eerste Wereldoorlog is de schuur bezet geweest door de Duitsers, waarbij het door een bombardement afbrandde. Tussen 1919-1935 zijn door Joannes Theophilus De Keersmaecker nieuwe verbouwingswerken doorgevoerd. Hierbij is de achterbouw van het woonhuis deels afgebroken en vervangen door een kleinere uitbouw. Verder zijn er vervangingen plaatsgevonden aan het exterieur van de woning, waaronder de cementering van woongevels en het interieur van de woning (paarse delen op Figuur 5).

In 1951 is de hoeve in het bezit gekomen van Joannes Henricus De Keersmaecker. Deze ondervoerde geen verbouwingswerken, maar bouwde wel enkele bijgebouwtjes, waaronder een wagenhuis en kalvenstal (groene delen op Figuur 5).

Figuur 11. Weergave van de verschillende verbouwingsfases. naar: De Vil et al. 2025, fig. 34, 40

5.3. *Cartografische bronnen*

Voor dit gedeelte van het onderzoek zijn de kaarten van Frickx, van Villaret (1745-1748), van de graaf De Ferraris, de Atlas der Buurtwegen, de Poppkaart en de Vandermaelenkaart gebruikt. De topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw is voor dit plangebied niet beschikbaar.⁶ Er zijn in dit kader ook recente topografische kaarten bekeken.

Het plangebied ligt ten noorden van de historische dorpskern van Oudorp en ten zuidoosten van de historische dorpskern van Sint-Amands. Als algemeen referentiekader lijkt de Frickxkaart (Figuur 12) echter moeilijk als alleenstaand cartografisch document leesbaar. De kaart is te algemeen om er duidelijke informatie over het plangebied uit af te leiden. Daarenboven kan de kaart niet goed gegeorefereerd worden.

De Villaretkaart (1745-1748) toont het gehucht Ouden Bril. Het plangebied wordt onbebouwd weergegeven, maar betreft de drie volumes opgesteld in een U-vorm ten noorden van het plangebied. In deze periode is het geheel in handen van Joannes Baldinus Van Hese. Verder is zichtbaar dat ten westen de Schelde stroomt (Figuur 13).

De Ferrariskaart (1771-1778) is op deze locatie alvast duidelijk en gedetailleerd te plaatsen (Figuur 14). De hoeve uit zich nog altijd als een U-vormig grondplan met woonhuis, dwarsschuur en mogelijk een stal. In het zuiden is een L-vormig gebouw toegevoegd. Verder is te zien dat de weg dwars op de Kuitegemstraat verlegd is tot tegen de perceelsgrens. Achter de gebouwen is een tuintje opgetrokken. In deze periode behoort het geheel tot Barbara Ludovica Van hese en Petrus Joannes De Budt.

Ongeveer driekwart eeuw later worden de kaarten van de Atlas der Buurtwegen (1841) gemaakt (Figuur 15). De hoeve bestaat uit een huis, gebouwen met een binnenplaats. In deze periode behoort het geheel tot Joannes Philippus Nuyts en Natalia Wittoeck.

Nauw aansluitend bij de Atlas der Buurtwegen is de kadasterkaart van Popp (1842-1879)(Figuur 16). Deze toont een gelijkaardig beeld als de voorgaande historische kaarten. Het terrein is op dat moment deels bebouwd en deels in gebruik als boomgaard.

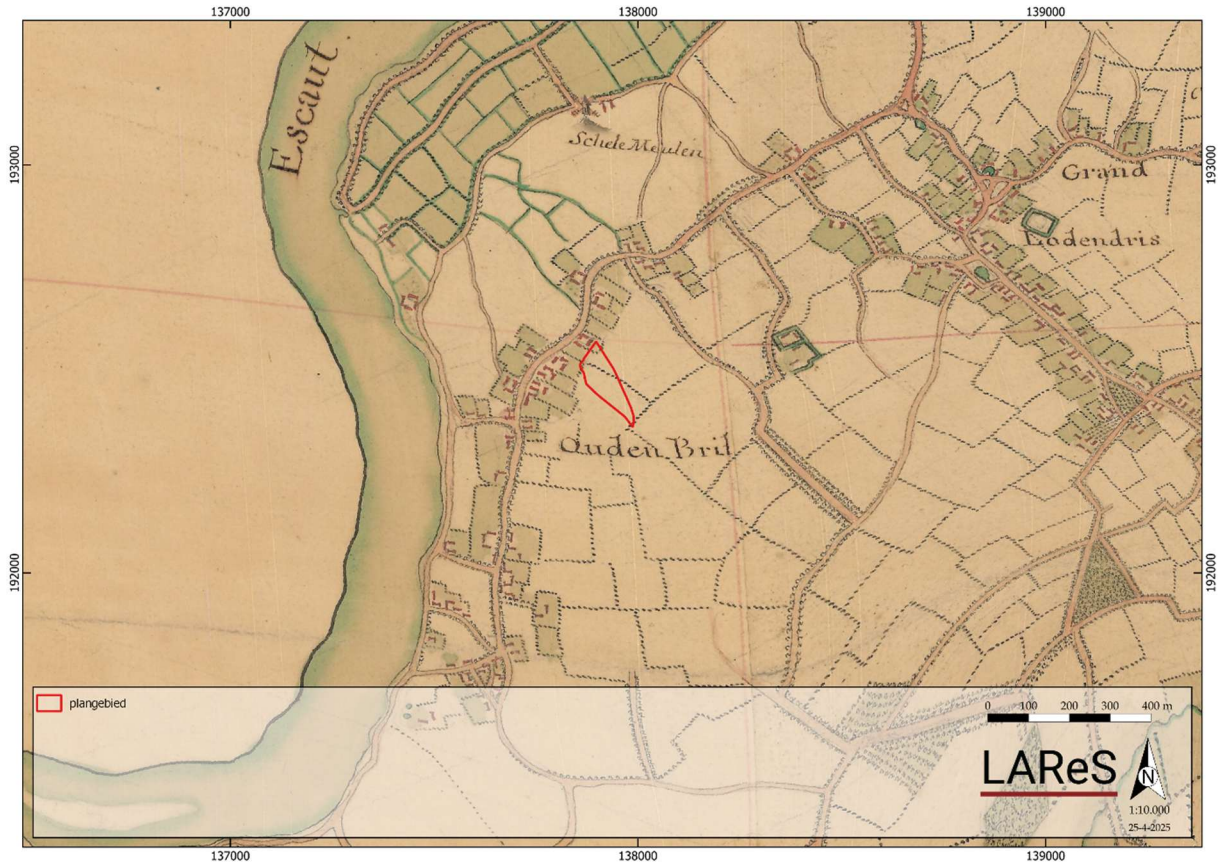
De Vandermaelenkaart (1846-1854) vertoont geen wezenlijk ander beeld dan de Atlas der Buurtwegen of het Poppkadaster (Figuur 17). Het plangebied is hierbij nog steeds gelegen buiten de toenmalige bewoningskern van Sint-Amands. Het is deels bebouwd en deels in gebruik als boomgaard.

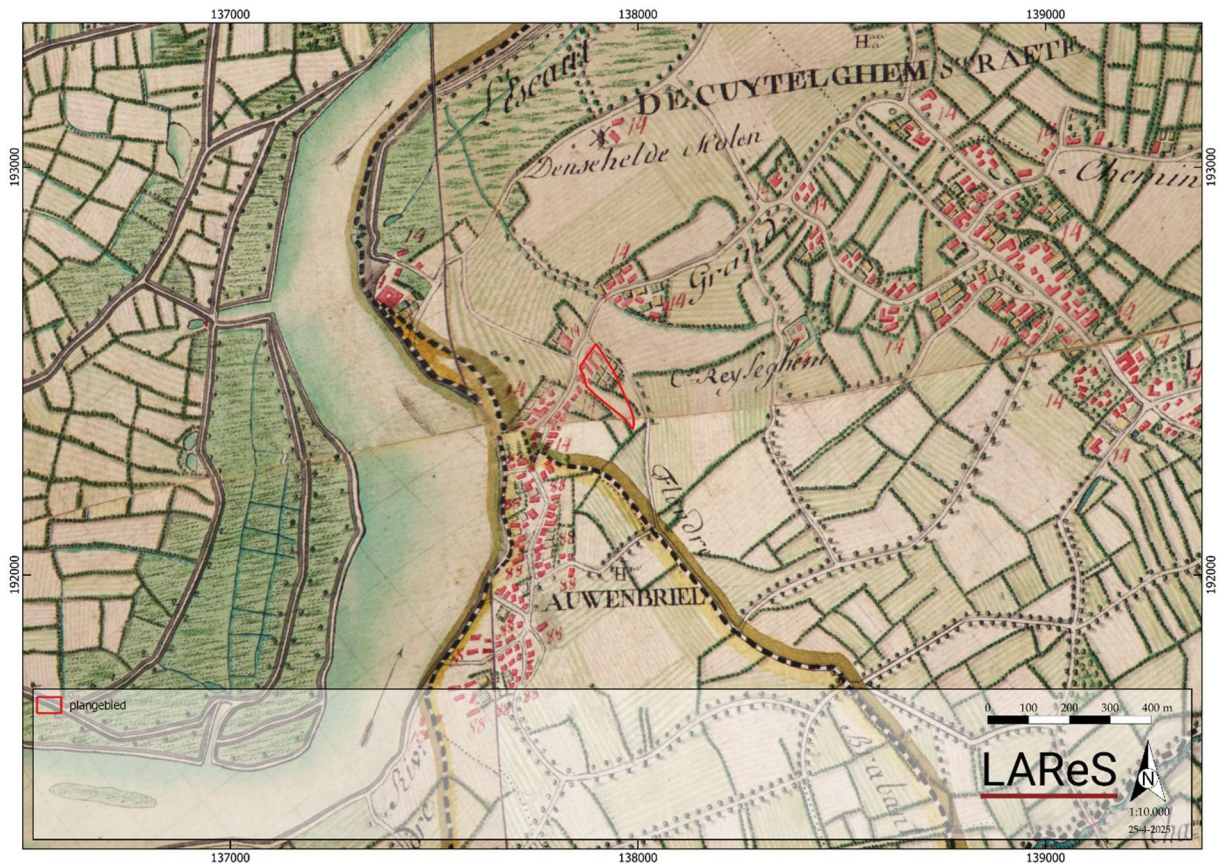
⁶ Alle gebruikte kaarten en luchtfoto's kunnen online geraadpleegd worden op <http://www.geopunt.be>. Dit zal niet elke keer herhaald worden bij de desbetreffende kaartbeschrijving.

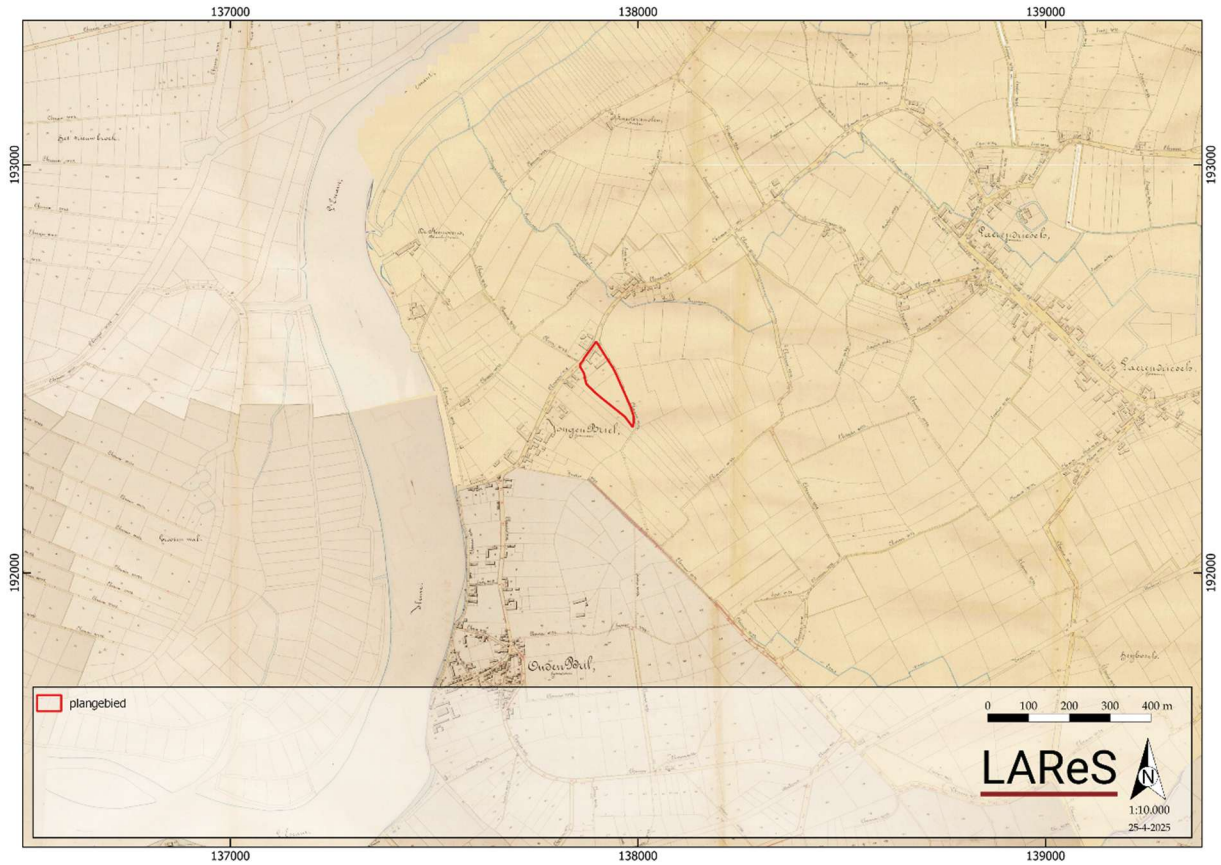
Figuur 12. Uitsnede uit de Frickxkaart (1712).

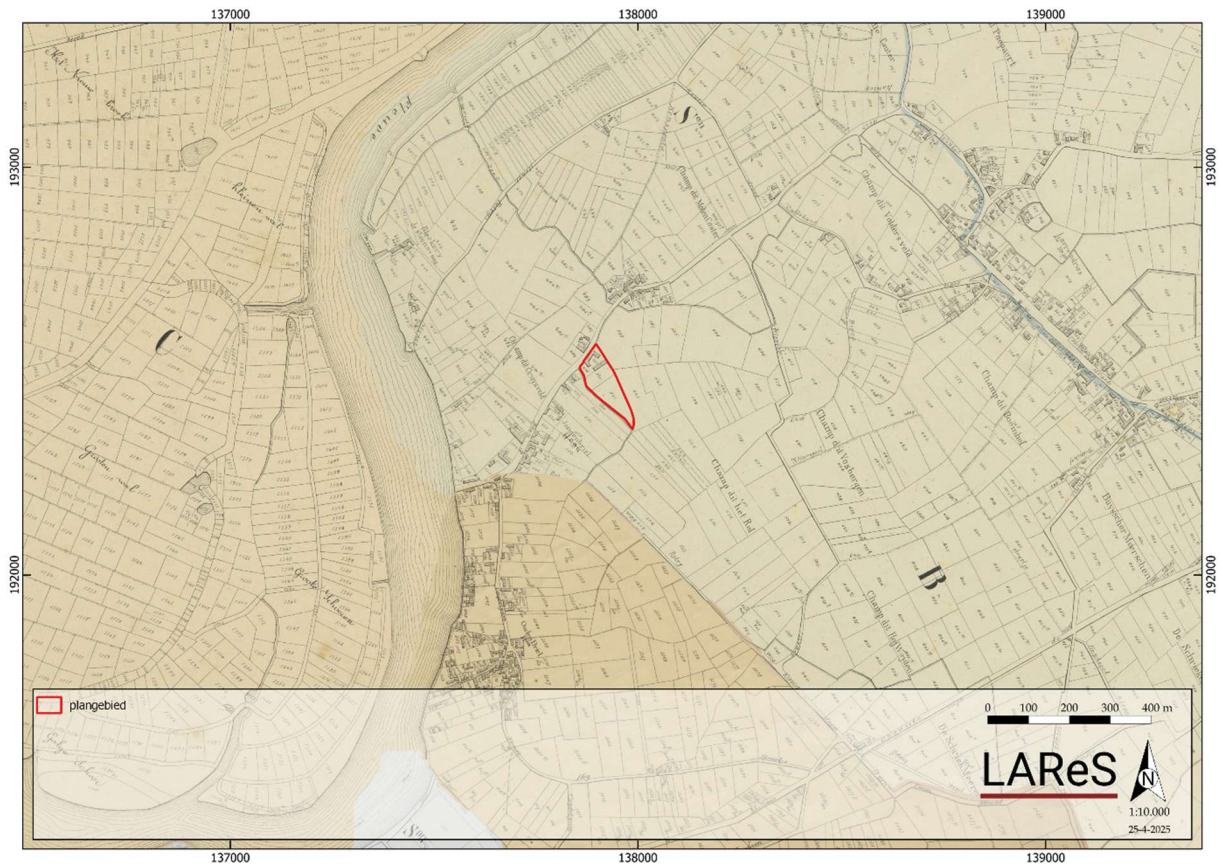
Figuur 13. Uitsnede uit de Villaretkaart (1745-1748).

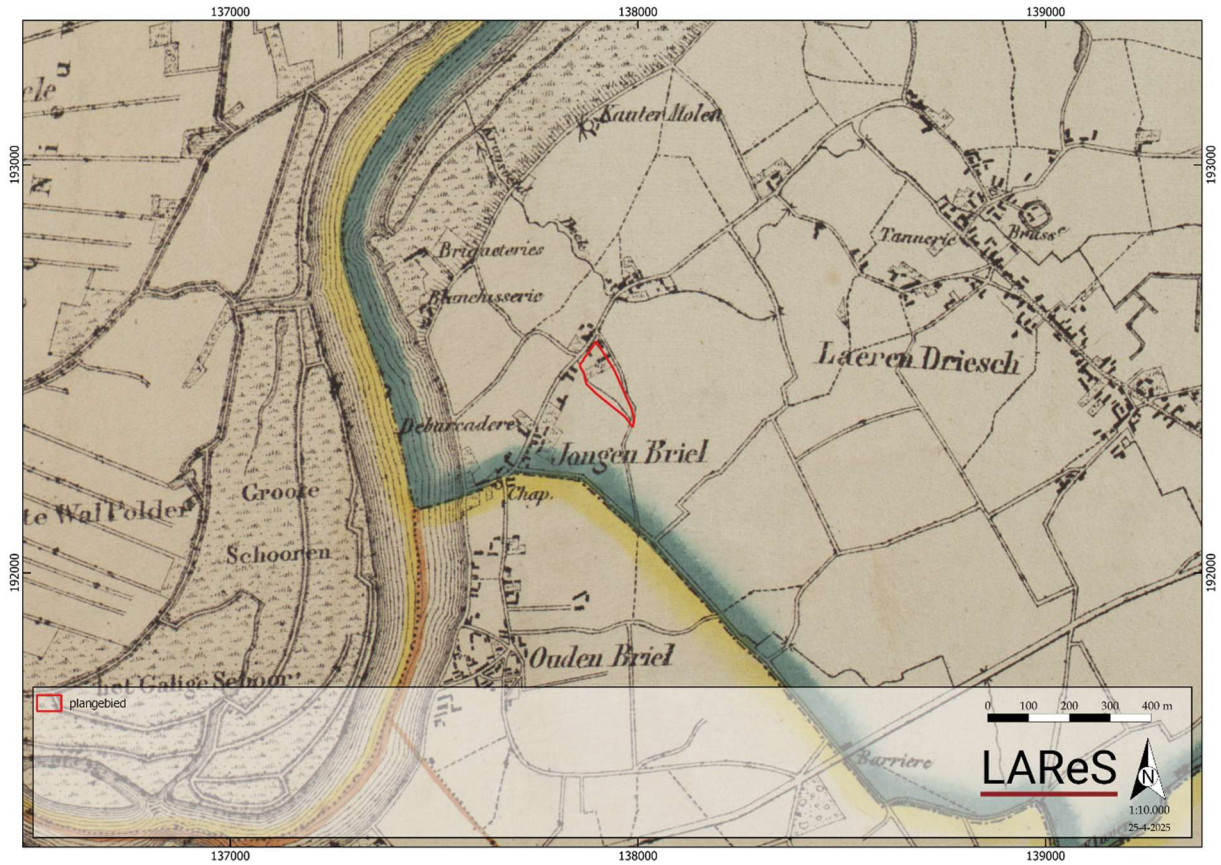
Figuur 14. Uitsnede uit de Ferrariskaart (1771-1778).

Figuur 15. Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (1841).

Figuur 16. Uitsnede uit de kadastrakaart van Popp (1842-1879).

Figuur 17. Uitsnede uit de Vandermaelenkaart (1846-1854).

De hierboven besproken historische kaarten tonen een hoge mate van continuïteit in en rond het plangebied vanaf de tweede helft van de 18^e eeuw tot het einde van de 19^e eeuw. Elke historische kaart karteert bebouwing binnen het plangebied. Het overige gedeelte is in gebruik als boomgaard.

Afsluitend zijn nog enkele topografische kaarten bekeken. Door de grote continuïteit binnen het plangebied en de hoge tijdsresolutie van de verschillende beschikbare topografische kaarten werd ervoor gekozen hier geen te bespreken.⁷ De gehele reeks aan topografische kaarten toont immers steeds opnieuw hetzelfde karakter voor het plangebied.

5.4. Luchtfotografie

Ter aanvulling van de 18^e- tot 20^e-eeuwse historische kaarten zijn ook recentere luchtfoto's uit verschillende jaartallen bekeken. De luchtfoto uit 1971 (Figuur 18) is zeer grofkorrelig maar toont wel aan dat het plangebied aan de straatkant bebouwd is. Het zuidoostelijke deel is nog altijd in gebruik als boomgaard. De situatie op de luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 19) sluit hier bij aan. De boomgaard is licht afgenomen. De recente luchtfoto uit 2024 (Figuur 20) toont nog steeds hetzelfde beeld. Aan de straatkant is de hoeve gelegen. De rest van het terrein is in gebruik als bos, grasland en deels akkerland.

Figuur 18. Uitsnede van de luchtfoto uit 1971.

⁷ Voor het meest complete overzicht aan georeferende topokaarten voor het plangebied zie www.cartesius.be.

Figuur 19. Uitsnede van de luchtfoto uit 1979-1990.

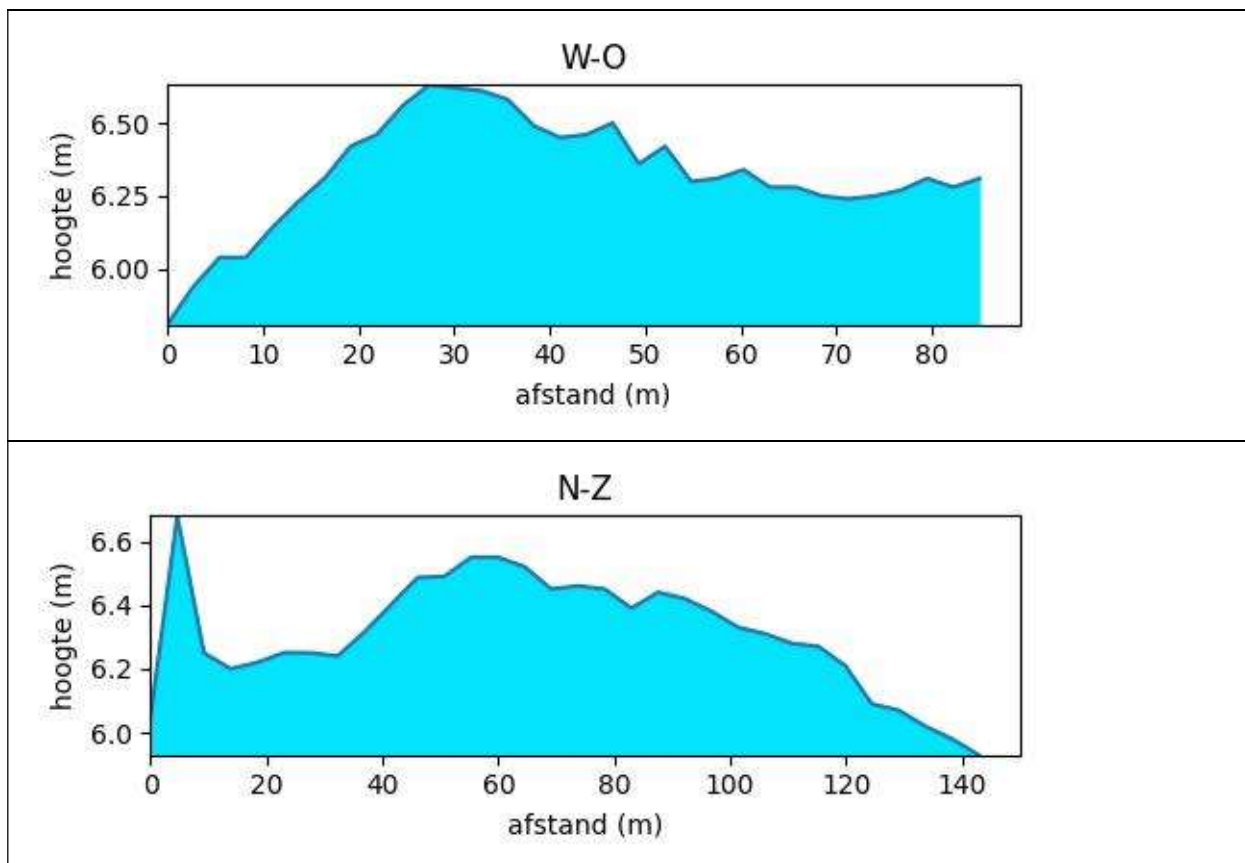
Figuur 20. Uitsnede van de luchtfoto uit 2024.

5.5. Geo(morfo)logie en bodem

Om de geomorfologie en de bodemopbouw van het plangebied te bestuderen, zijn de bodemkaart van Vlaanderen, de potentiële bodemerosiekaart, de bodembedekkingskaart en de tertiair en quartair geologische kaarten gebruikt.⁸ Om te kijken hoe de landschappelijke hoogteligging van het plangebied is ten opzichte van een grotere omgeving en de relatie van het plangebied tot beek- en riviervalleien zich verhoudt is het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II bestudeerd.

Het plangebied helt zacht af in zuidwestelijke richting, van een hoogte van ca. 6,63 m +TAW naar een hoogte van 5,73 m +TAW. Dit is in de richting van de Kruisveldenloop die aan het plangebied grenst. Op ca. 350 m ten westen stroomt de Schelde (Figuur 21).

Geomorfologisch gezien behoort het plangebied tot de oostelijke uitloper van de Vlaamse Vallei

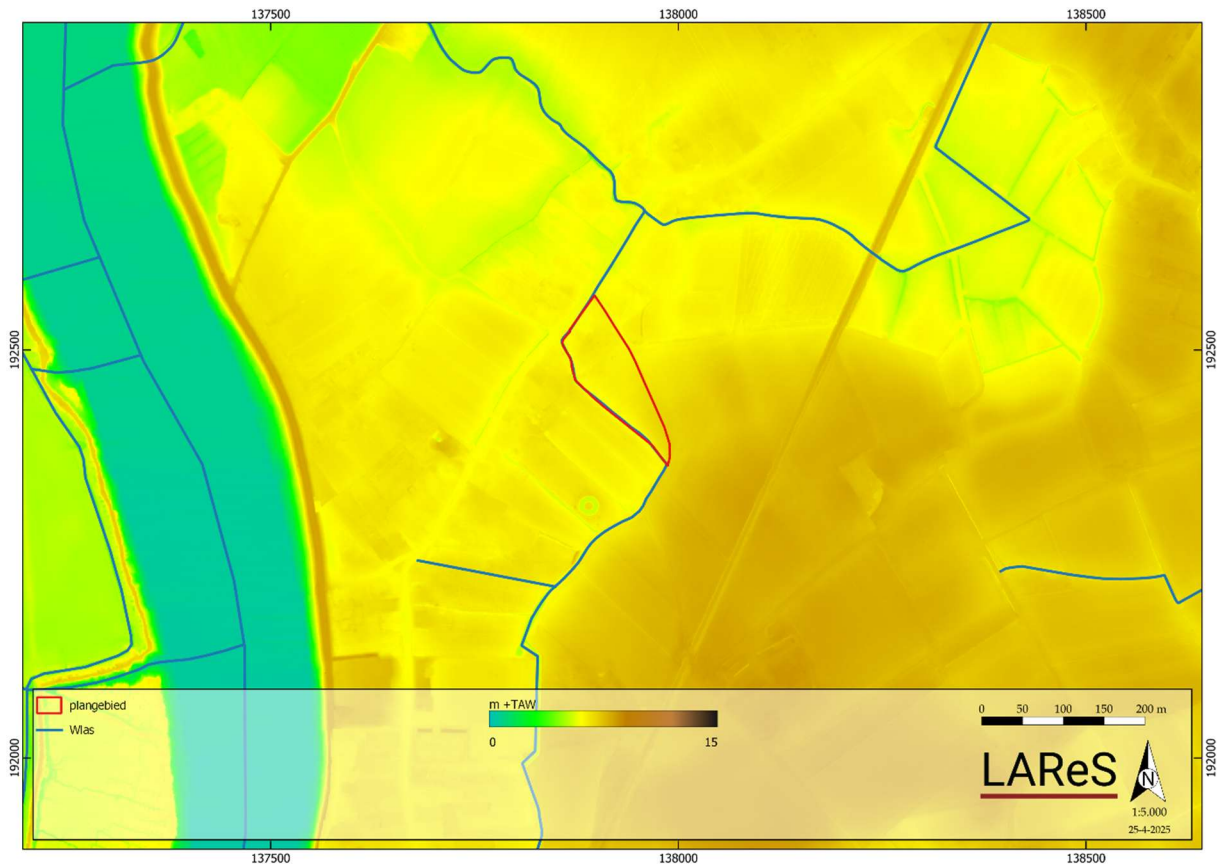
Figuur 21. Terreindoorsnede.

5.5.1. Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II

Het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (Figuur 22) wijst hetzelfde uit. Net zoals ook uit de historische kaarten bleek, blijkt hieruit dat het plangebied gelegen is ten westen van de Schelde. Het is gelegen op een noordelijke flank van een lokale rug. Het

⁸ Alle bodemkaarten kunnen gevonden worden op www.dov.vlaanderen.be.

plangebied helt zacht af in zuidwestelijke richting, naar de Schelde met een hoogte van 6,5 m TAW naar een hoogte van 5,5 m TAW.

Figuur 22. Hoogteligging op het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II.

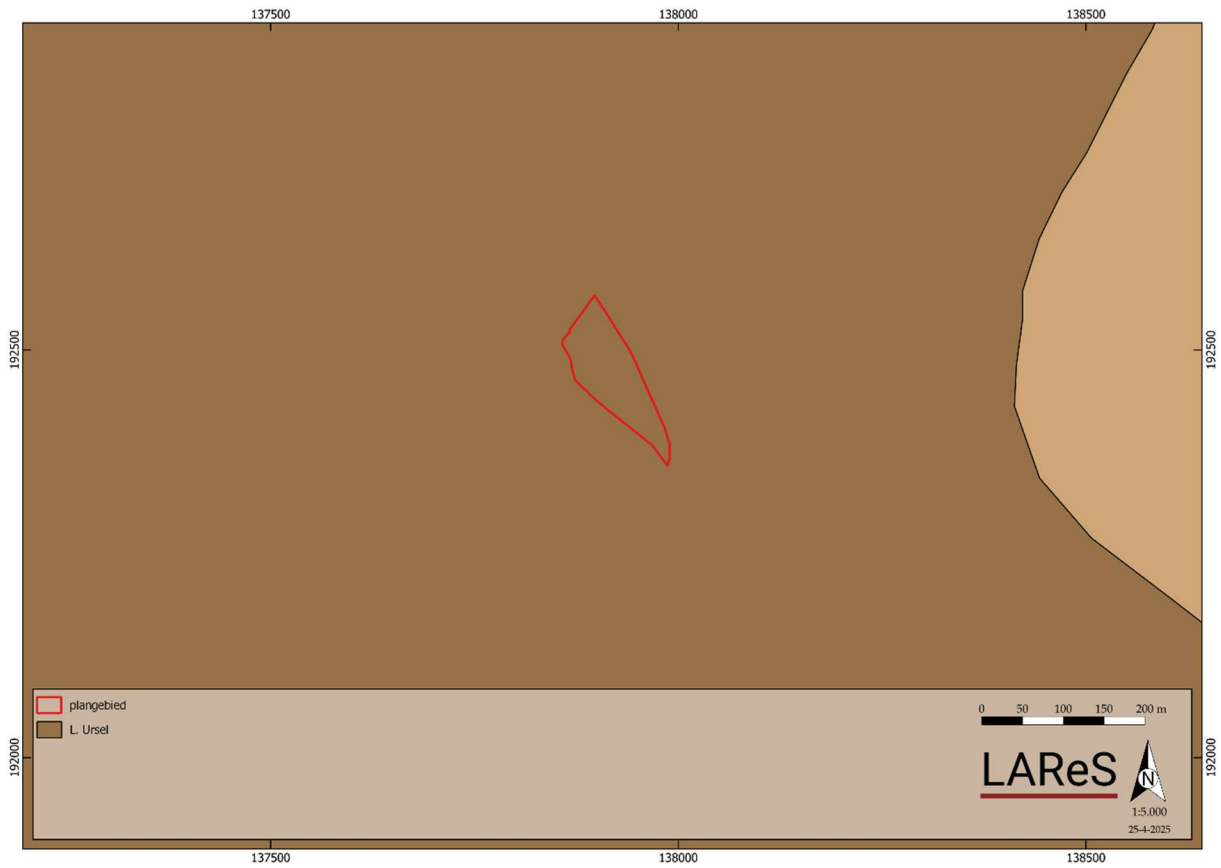
5.5.2. Tertiair geologische kaart

Op de tertiair geologische kaart (Figuur 23) ligt het plangebied op een ondergrond dat benoemd wordt als de Formatie van Maldegem en meer specifiek het lid van Ursel. Deze sedimenten bestaan uit grijsblauwe tot blauwe klei.

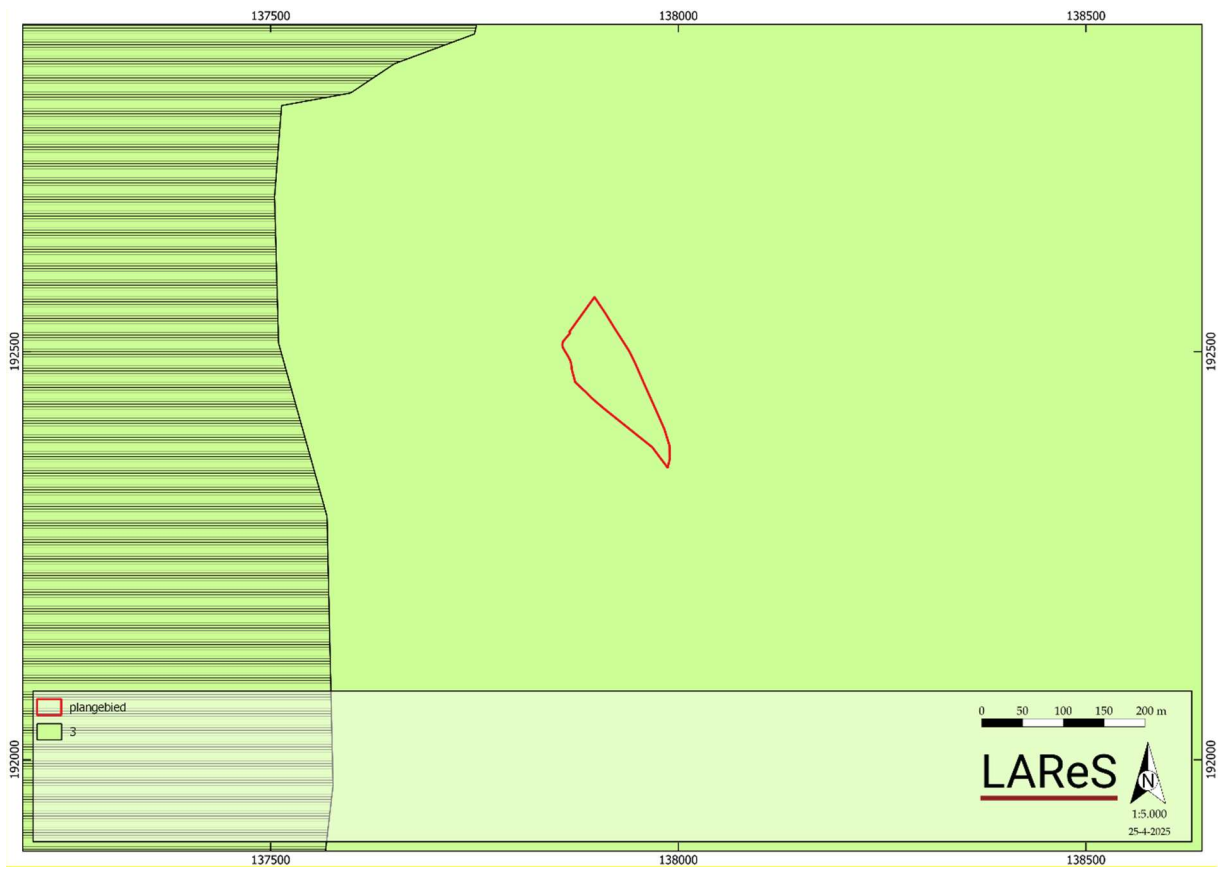
5.5.3. Quartair geologische kaart

Op de quartair geologische kaart (Figuur 24) wordt aangegeven dat in het plangebied geen holocene en/of tardiglaciale afzettingen bovenop de pleistocene sequentie voorkomen (type 3).⁹ De basis van de quartairgeologische sequentie wordt gevormd door hellingsafzettingen en fluviaatiele afzettingen van het weichseliaan.

⁹ www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be.

Figuur 23. Uitsnede van de tertiair geologische kaart.

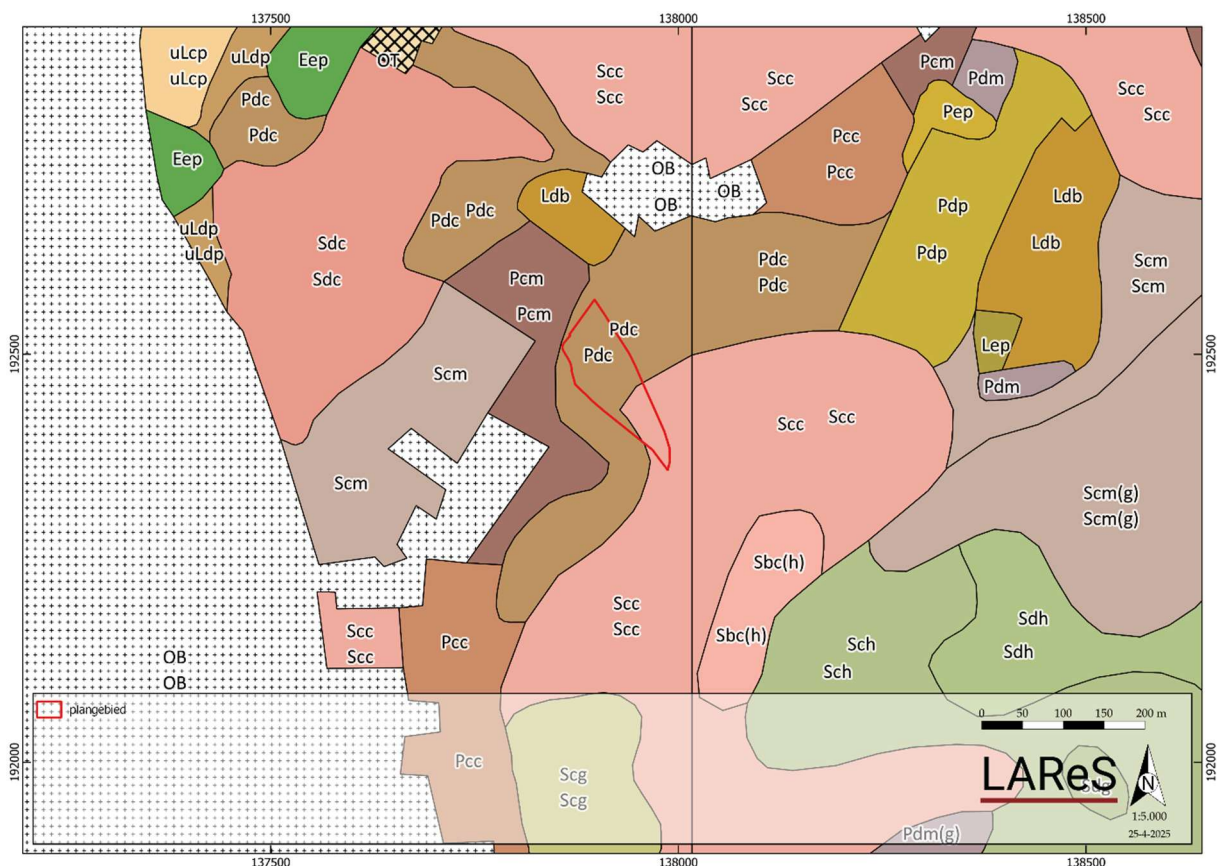
Figuur 24. Uitsnede van de quartair geologische kaart.

5.5.4. Bodemtype

Op de bodemkaart van Vlaanderen (Figuur 25) blijkt dat er binnen het plangebied twee verschillende bodemtypen voorkomen.

Het eerste bodemtype betreft een Pdc-bodem. Dit zijn matig natte (d) lichte zandleembodems (P) met een sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont (c). De bouwlaag is zeer donker grijsbruin en humusrijk. Vanaf 30 cm verandert dit naar bruin tot bleekbruin en komen vanaf 40-60 cm roestverschijnselen voor. Tussen 60-80 cm is de sterk verbrokkelde en gevlekte textuur B-horizont gelegen. Veelal is de klei aanrijkingshorizont verdwenen en vervangen door ijzerconcreties. Het is geschikt voor akkerbouw.

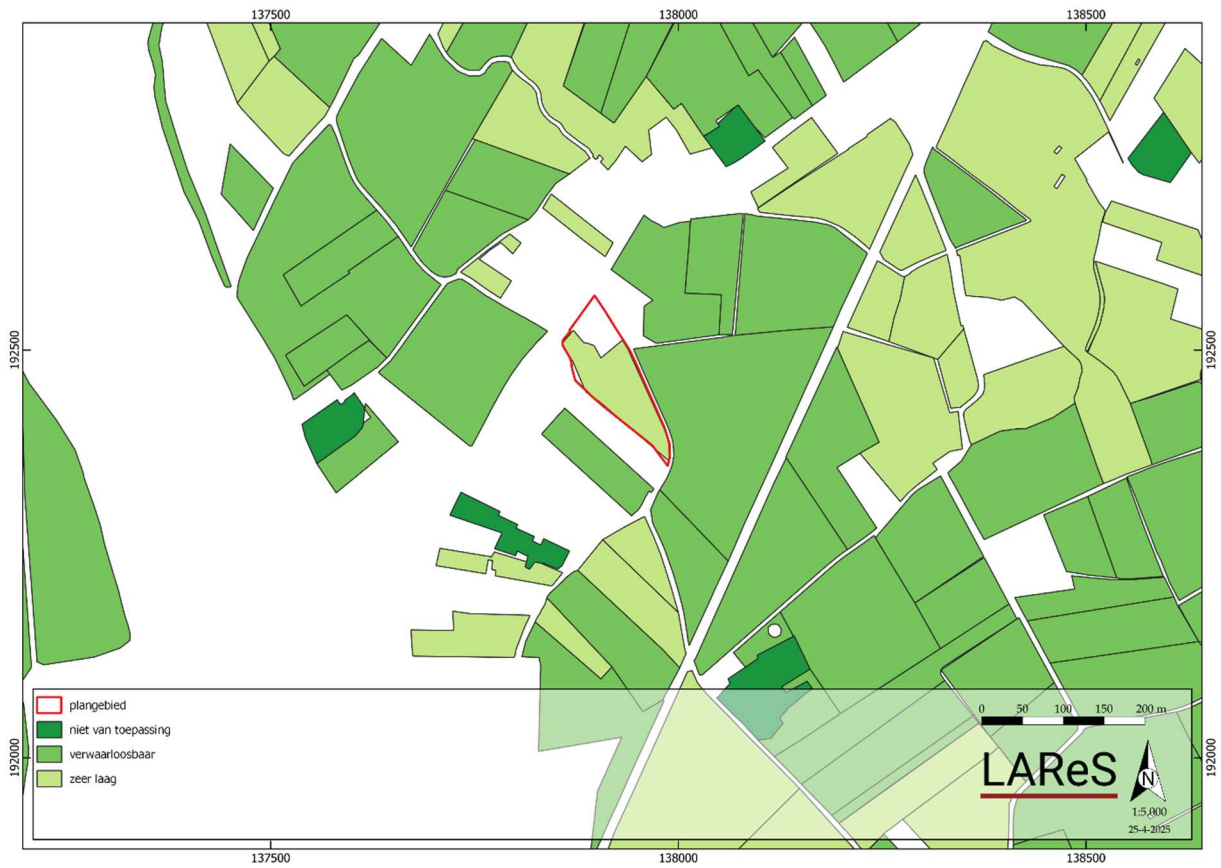
Het tweede bodemtype betreft een Scc-bodem. Dit zijn matig droge, zwak gleyig (c) lemige zandbodems (S) met een sterk gevlekte textuur (bij lemige sedimenten), verbrokkelde (bij zandige sedimenten) textuur B-horizont (c). Ze hebben een donker grijsbruine bouwvoor van 25-30 cm dik. De Bt-horizont begint op 40-100 cm en heeft een bruin tot geelbruine vulling met bleekbruine zandige strepen en vlekken. Vanaf 60-90 cm komen er gleyverschijnselen voor. De overgangshorizont is iets grijzer en rust op een gedegradeerde Bt-horizont met roodbruine ijzerconcreties en bruine kleihoudende brokken.

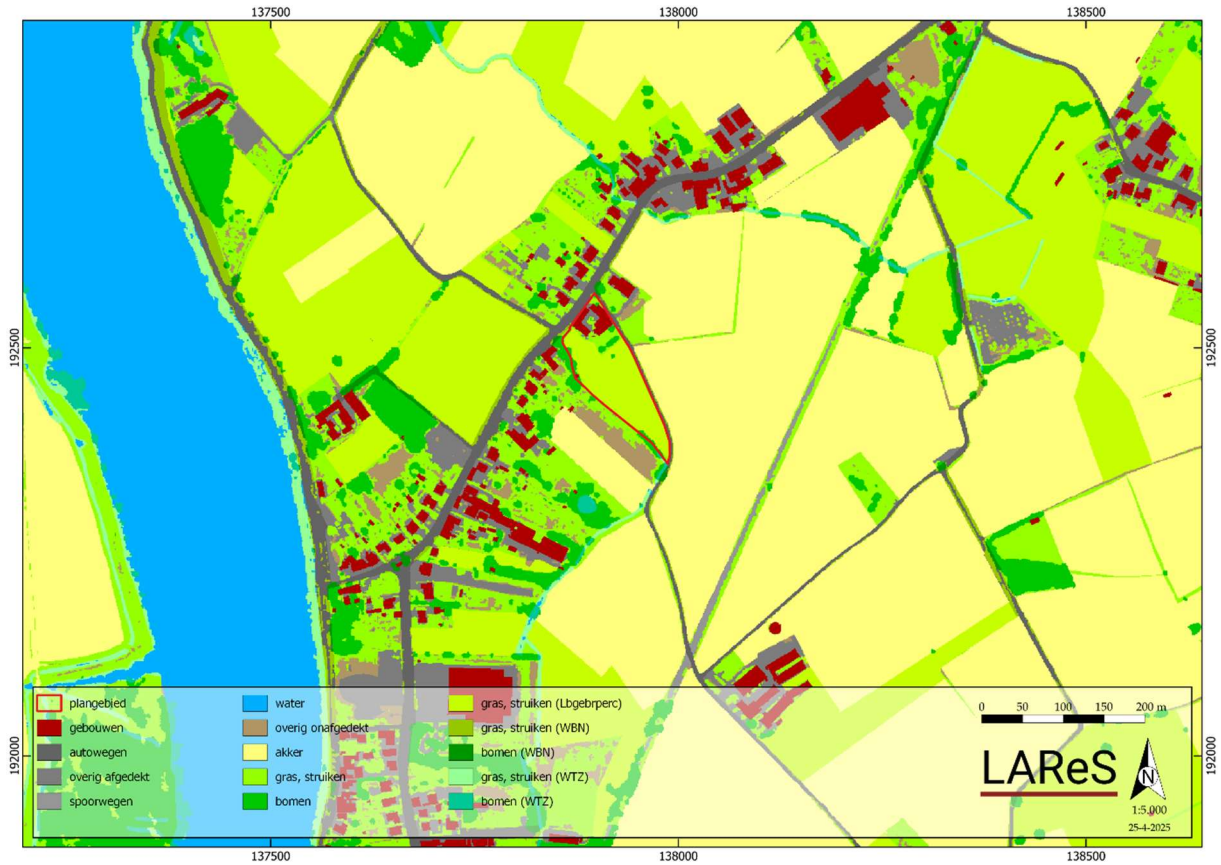
Figuur 25. Uitsnede van de bodemkaart.

5.5.5. Potentiële bodemerosie en bodembedekking

De potentiële bodemerosiekaart per perceel (Figuur 26) geeft een zeer lage kans op

Figuur 26. Uitsnede van de potentiële bodemerosiekaart.

Figuur 27. Uitsnede van de bodembedekkingskaart.

erosie weer.

Uit de bodembedekkingskaart (1 m resolutie) (Figuur 27) blijkt een situatie die grotendeels overeenkomt met de huidige werkelijkheid, zoals hierboven reeds uitgebreid beschreven.

5.6. *Archeologische bronnen*

De CAI is weliswaar niet compleet, maar binnen het plangebied zijn alvast geen archeologische waarden aangetroffen (Figuur 28).¹⁰ In de bredere omgeving beschikken we over enige informatie. Niet alle waarden zullen hieronder worden opgesomd, alleen diegene op relatief korte afstand van het plangebied.

5.6.1. *Centraal Archeologische Inventaris*

STEENTIJD:

- **CAI ID 105373:** Sint-Amands: op deze locatie is tijdens een veldkartering een fragment van een gepolijste bijl en een afslag uit de steentijd/bronstijd gevonden.

METAALTIJDEN:

- **CAI ID 105373:** Sint-Amands: op deze locatie is tijdens een veldkartering een fragment van een gepolijste bijl en een afslag uit de steentijd/bronstijd en een tiental handgevormde scherven uit de metaaltijden gevonden.

ROMEINSE TIJD:

- **CAI ID 105373:** Sint-Amands: op deze locatie is tijdens een veldkartering een fragment Low Lands Ware uit de Romeinse tijd gevonden.

MIDDELEEUWEN:

- **CAI ID 101077:** Sint-Amands: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een rekenpenning uit 1500 gevonden.
- **CAI ID 31465:** Brielstraat, Buggenhout: op deze locatie is tijdens een historische studie een kapel uit de vroege middeleeuwen gevonden.
- **CAI ID 215711:** Fok, Puurs-Sint-Amands: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een dubbele mijt van Willem II uit 1391-1418 gevonden.
- **CAI ID 215299:** Heiken, Puurs-Sint-Amands: op deze locatie is tijdens een vooronderzoek met ingreep in de bodem greppels uit de late middeleeuwen gevonden.
- **CAI ID 105373:** Sint-Amands: op deze locatie is tijdens een veldkartering een randfragment van Pingsdorf aardewerk uit de volle middeleeuwen gevonden.
- **CAI ID 215253:** Molendreef, Puurs-Sint-Amands: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie munten van Brogel-Bocholt, Jan Van Bunde uit 1420-1456

---

¹⁰ Voor alle waarden die in deze tekst zijn opgenomen, geldt dat de CAI is geraadpleegd op 25 april 2025 (<https://cai.onroerendergoed.be>). Per genoemde waarde zal dit niet meer herhaald worden. Hetzelfde geldt voor de inventaris van het onroerend erfgoed.

gevonden.

- **CAI ID 213067:** Molendreef, Puurs-Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een rekenpenning van mogelijk de 12^e-13^e eeuw gevonden.

LATE MIDDELEEUWEN-NIEUWE TIJD:

- **CAI ID 989550:** weide, Buggenhout: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een Renaissance koperen gesp met ring en een Renaissance halve riemsluiting uit de late middeleeuwen-nieuwe tijd gevonden.
- **CAI ID 215863:** Molendreef, Puurs-Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een stukje gesp, een gesp en een sleutel uit de 15^e-16^e eeuw gevonden.

NIEUWE TIJD:

- **CAI ID 101077:** Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een fragment van een gordelsluiting uit de 16^e-17^e eeuw gevonden.
- **CAI ID 989366:** Kuitegemstraat, Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een Renaissance koperen kledingsluiting en knoop uit de nieuwe tijd gevonden.
- **CAI ID 217596:** Fok-Provincialeweg, Puurs-Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een geplooid rotte munt, twee leeuwencent, één ad usum, 2 x 1 leeuwencent, rot muntje, stuk zilveren ring, stukje zilver, musketkogel, vingerhoed, kop van vingerhoed, knoopjes, zegelloodje, medicinaal gewicht 7 drachme of scrupel uit de nieuwe tijd gevonden.
- **CAI ID 215299:** Heiken, Puurs-Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een vooronderzoek met ingreep in de bodem greppels en verspreide paalkuilen en kuilen uit de nieuwe tijd gevonden.
- **CAI ID 100683:** Sint-Amunds: op deze locatie is een hoeve uit 1571 en een blekerij uit de nieuwe tijd gevonden.
- **CAI ID 217844:** Molendreef, Puurs-Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een jeton Filips II uit 1582 gevonden.
- **CAI ID 215253:** Molendreef, Puurs-Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een Filips II uit 1571-1577 en twee geglazuurde scherven uit de 16^e eeuw gevonden.
- **CAI ID 215728:** Molendreef, Puurs-Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een oord van de provincie Holland uit 1579 gevonden.
- **CAI ID 215794:** Molendreef, Puurs-Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een leeuwencent, een bal, een huls, een zegelloodje en een rekenpenning van Philips IV uit 1647 gevonden.

NIEUWE-NIEUWSTE TIJD:

- **CAI ID 989365:** Kuitegemstraat, Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een koperen geweerriemgesp, een Renaissance koperen knop, een Belgische artillerie-uniformknop in koper, negen lood ballen en een Pruisisch koperen uniformknop uit de nieuwe-nieuwste tijd gevonden.
- **CAI ID 217769:** Fok, Puurs-Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een kogel, koperen munt (oortje Theodoor van Beieren),

vingerhoed, stukje koper, knopje, zilver of koper knoop met buste op uit de nieuwe-nieuwste tijd gevonden.

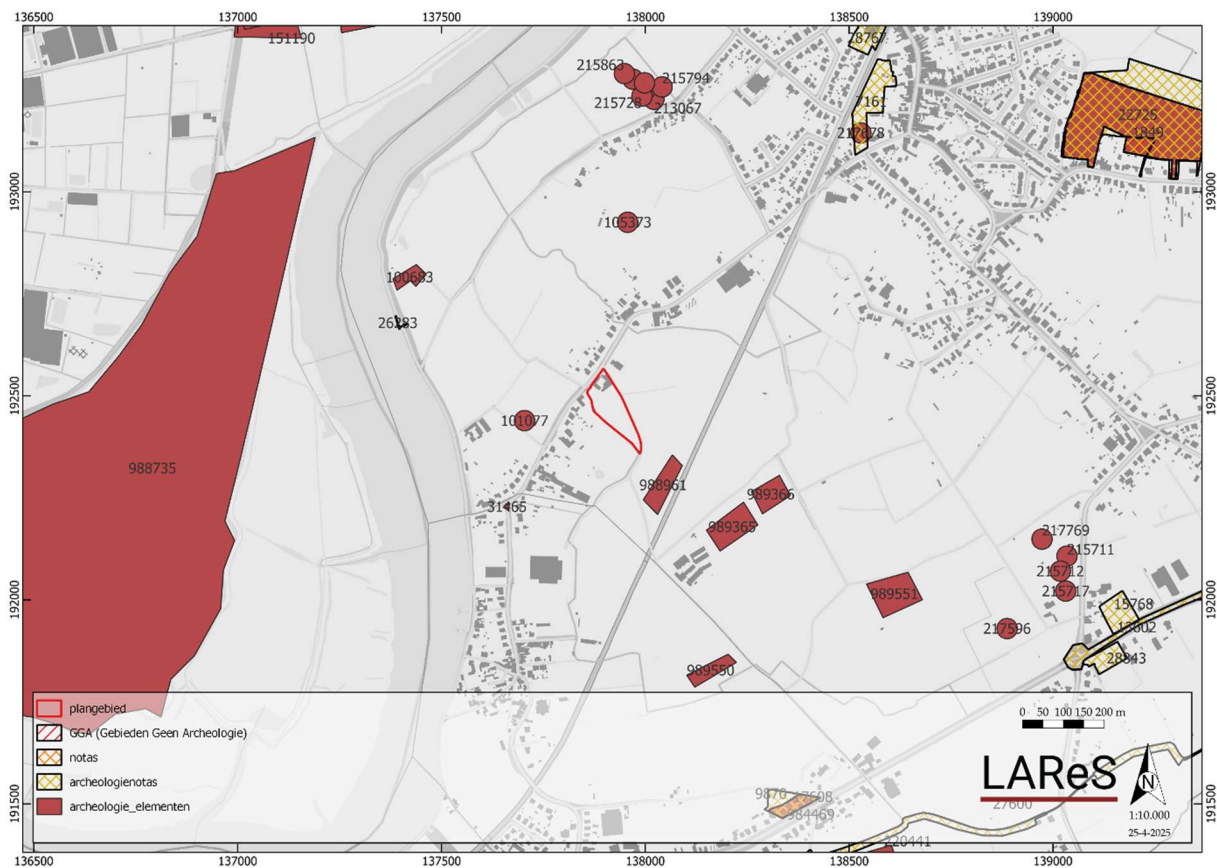
- **CAI ID 215712:** Fok, Puurs-Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een knoop, ring, één leeuwencent, religieuze draagpenning annunciatie 1500-1550, musketkogel, rot hangertje, zegelloodje, huisje uit de nieuwe-nieuwste tijd gevonden.
- **CAI ID 215717:** Fok, Puurs-Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een flesje met druppelteller en product?, lederen lap met knopen, deksel, koeientag, gesp, zegellood, twee knoopjes, kogel, dubbel oord ad usum, twee leeuwencent, zilveren 1/4 franc Louis Philippe I 1834W, pijpenwroeter uit de nieuwe-nieuwste tijd gevonden.
- **CAI ID 215729:** Molendreef, Puurs-Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een knoop, zegelloodje, zilveren heilighanger en 1/2 stuber uit de nieuwe-nieuwste tijd gevonden.
- **CAI ID 215728:** Molendreef, Puurs-Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een Tudor knoopje, een knop, 2 x 2 leeuwencent, een medaille miraculeuse uit de nieuwe-nieuwste tijd gevonden.

NIEUWSTE TIJD:

- **CAI ID 988961:** Kuitegemstraat, Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een koperen militaire koorddecoratie uit de nieuwste tijd, 14 lood ballen, drie Renaissance koperen knopen met bloemdessin, een oord van Maria Therese van Oostenrijk uit 1745 en 1/4 Stuber Jülich-Berg uit 1611 gevonden.
- **CAI ID 989366:** Kuitegemstraat, Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een Engelse Royal Artillery officiersjasknoop, vijf lood ballen en twee koperen kernkoppen uit de 19^e eeuw/nieuwste tijd gevonden.
- **CAI ID 989365:** Kuitegemstraat, Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een 18^e eeuwse bronzen riemgesp, een oord van Filip V uit 1710 in koper, twee sols van Lodewijk XVI in brons uit de 18^e eeuw en twee koperen knopen uit de 20^e eeuw gevonden.
- **CAI ID 989550:** weide, Buggenhout: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een koperen kogel en twee musketkogels uit de nieuwste tijd gevonden.
- **CAI ID 989551:** Provincialeweg, Puurs-Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie 1/4 Stuber Jülich-Berg uit de 18^e eeuw en vijf koperen kernkoppen en een Belgisch militaire identificatieplaat uit de Tweede Wereldoorlog gevonden.
- **CAI ID 217769:** Fok, Puurs-Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een Ad usum België Austri uit 1750 gevonden.
- **CAI ID 215711:** Fok, Puurs-Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie meerdere Belgische franken, een knoop en een stukje munt uit de nieuwste tijd gevonden.
- **CAI ID 217844:** Molendreef, Puurs-Sint-Amunds: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een oord van Johan Theodoor Van Beieren uit de 18^e eeuw gevonden.

ONBEKEND:

- **CAI ID 101077:** Sint-Amands: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een muntgewicht voor een Franse kroon gevonden.
- **CAI ID 989551:** Provincialeweg, Puurs-Sint-Amands: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een monetair gewicht en twee loden ballen gevonden.
- **CAI ID 100683:** Sint-Amands: op deze locatie is een oude fundering en een oude gemetselde waterput gevonden.
- **CAI ID 217844:** Molendreef, Puurs-Sint-Amands: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een kogel, sluiting van een rozenkrans en een knoop gevonden.
- **CAI ID 213067:** Molendreef, Puurs-Sint-Amands: op deze locatie is tijdens een metaaldetectie een bronzen hoofdje gevonden.

Figuur 28. Overzicht van de waarden uit de CAI.

5.6.2. Overige inventarissen

Voor de vermelding van overige inventarissen hebben we ons beperkt tot wat er op korte afstand van het plangebied aanwezig is.

- **ID 26283:** Puurs-Sint-Amands, Dijkmodules: voor deze locatie is een bureauonderzoek uitgevoerd waaruit blijkt dat het plangebied weinig tot geen archeologisch potentieel/kennisvermeerderingspotentieel heeft. Hierdoor is er geen verder vooronderzoek geadviseerd en is het terrein vrijgegeven.¹¹

¹¹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/26283>

- **ID 15768:** Puurs-Sint-Amands, Provincialeweg 13-15: voor deze locatie is een bureauonderzoek uitgevoerd waaruit blijkt dat het plangebied archeologisch potentieel heeft. Hierdoor is er een vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een landschappelijk booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek.¹²
- **ID 28843:** Puurs-Sint-Amands, Provincialeweg 10: voor deze locatie is een bureauonderzoek uitgevoerd waaruit blijkt dat het plangebied archeologisch potentieel heeft. Hierdoor is er een vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een landschappelijk booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek.¹³
- **ID 15768:** Puurs-Sint-Amands, Spoorweglaan: voor deze locatie is een bureauonderzoek uitgevoerd waaruit blijkt dat het plangebied archeologisch potentieel heeft. Hierdoor is er een vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.¹⁴

Verder zijn er geen waarden gevonden voor de onmiddellijke omgeving van het plangebied in:

- Vastgestelde inventaris/wetenschappelijke inventaris (landschapsatlas, historische tuinen en parken, houtige beplantingen, archeologische zones, bouwkundig erfgoed – gehelen, orgels, wereldoorlog relictten)
- Unesco Werelderfgoed
- Erfgoedlandschappen

5.7. CTE-onderzoek

In functie van het archeologisch bureauonderzoek is ook een CTE-onderzoek uitgevoerd. Hierbij is een assessment gemaakt van het risico om niet gesprongen explosieven op het terrein tegen te komen. De volledige analyse kan gevonden worden in bijlage 2.

Uit dit onderzoek is gebleken dat het terrein geen hoog risico toegekend kan worden, ondanks de mogelijkheid dat er in deze regio explosieven kunnen worden aangetroffen. Desondanks moet, zoals op elk terrein, wel rekening gehouden worden met de mogelijkheid. Er wordt een ‘matige’ waarde toegekend. Dit houdt in dat er onvoldoende aanwijzingen zijn dat deze zone hoog verdacht is. Om deze reden wordt er door de CTE-deskundige voorgesteld om uit te gaan van het protocol toevalsvondst, waarbij gehandeld moet worden naar de richtlijnen in de bijlage indien er toch iets wordt aangetroffen.

---

¹² <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/15768>

¹³ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/28843>

¹⁴ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/7161>

6. Synthese

In dit hoofdstuk wordt vooreerst een synthese gepresenteerd van de resultaten van het *assessment*. Hierbij wordt telkens aangegeven op welke van de onderzoeksvragen, die voorafgaand aan het bureauonderzoek zijn geformuleerd, een antwoord gegeven kan worden. Ook wordt hier aangegeven wat de impact is van de geplande werken en in hoeverre zij kunnen leiden tot verstoring van het potentieel aanwezige archeologische bodemarchief.

De volgende onderzoeksvragen zijn voorafgaand aan de bureaustudie geformuleerd:

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert de meeste informatie op? Welke onderzoeksstrategie moet toegepast worden in het uitgesteld traject?

6.1. *Samenvatting van de onderzoeksresultaten en beantwoording van de onderzoeksvragen*

Om in te kunnen schatten wat het archeologisch en cultuurhistorisch potentieel van het plangebied is, zijn de historische kaarten, de bodem- en geo(morfo)logische kaarten en luchtfoto's bekeken en zijn verschillende inventarissen (waaronder de CAI) en historische/archeologische bronnen geraadpleegd (**onderzoeksvragen 1-2**).

Op basis van het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied gelegen is op een ondergrond bestaande uit tertiaire zandige sedimenten. Tijdens de laatste ijstijd zijn hierop zandige en lemige sedimenten afgezet waarin een matig droge en matig natte lichte zandleembodem en lemige zandbodem met een sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont is ontwikkeld. Het terrein is ten oosten van de Schelde gelegen waardoor het plangebied zacht afhelt in zuidwestelijke richting van een hoogte van 6,63 m +TAW tot 5,73 m +TAW (**onderzoeksvraag 3**).

Historisch gezien is de ontwikkeling van Sint-Amands te plaatsen in de middeleeuwen maar verschillende Romeinse vondsten wijzen eveneens op bewoning in die tijd in de regio van het plangebied. In de bredere omgeving van het plangebied gaan de oudste vondsten terug tot in de steentijd/bronstijd.

Vanuit de historische kaarten is gebleken dat het gebied in de laatste eeuwen deels bebouwd is. De rest van het terrein is in gebruik als boomgaard/grasland.

6.2. *Impact van vroegere en geplande werken*

De opdrachtgever plant de bestaande gebouwen te behouden, maar enkele elementen te herstructureren en kleine elementen te slopen. Verder wordt er een nieuwe veldschuur, parking en aanhorigheden opgetrokken.

Van de bestaande toestand worden er twee overkappingen gesloopt. Inzake de herstructurering van elementen kan het volgende waargenomen worden: het verlagen van de bestaande raamopening, de draairichting van deuren wijzigen, een deuropening vrijmaken volgens oude sporen, een nieuwe opening creëren, bestaande raamopeningen deels in metselen, oude poortopening herstellen, raamopeningen aanpassen tot deuropening en openingen herstellen. Verder wordt de interne structuur van het domein herverdeeld. **Deze werken hebben geen impact op het archeologisch niveau.**

Nieuw aangelegd worden een veldschuur, verhardingen, infiltratiegrachten, waterpartijen, een zwemvijver en parkeerzones. De nieuwe veldschuur wordt voorzien van een betonnen vloer waaronder een opslag voorzien is voor regenwater. Deze zal tot op een diepte van 3,00 m reiken. Voor de parking wordt gewerkt met grindgazon, funderingssubstraat, worteldoek en gebroken steenpuin met een totale dikte van 45 cm. De infiltratiegracht heeft een diepte van 50 cm. Verder komt er een vrije doorgang voor de onderhoud van de Polder Schelde-Noord door de aanleg van een infiltratiekom met een diepte van ca. 20 cm. De zwemvijver wordt aangelegd tot een diepte van 150 cm. Verder komt er een septische put van 5.000 L, twee septische putten van elks 7.000 L en een regenwaterput van 10.000 L. Verder komt er een septische put van 5.000 L, twee septische putten van elks 7.000 L en een regenwaterput van 10.000 L. **De plaatsing van de septische put op de binnenkoer staat nog niet vast.** Verder worden er nieuwe rioleringen getrokken, waarbij de meerderheid aan de rand van de gebouwen gelegd worden. **Deze werken hebben wel een invloed op het bodembestand (onderzoeksvraag 4).**

6.3. *Potentiebepaling, kennisvermeerderingspotentieel en aanbeveling*

6.3.1. *Potentiebepaling*

Op basis van de landschappelijke situatie van het plangebied kan wel gesteld worden dat er een gunstige situatie aanwezig is. Het plangebied is nabij water gelegen en op een licht verhoogd terrein. Een dergelijke situatie is aantrekkelijk voor de jagers-verzamelaars uit het paleo- en mesolithicum. Bijgevolg wordt een matige kans voorop gesteld worden voor het aantreffen van resten uit deze periode.

Vanaf het neolithicum wordt de landbouw geïntroduceerd. De aanwezigheid van vruchtbare gronden zijn hiervoor erg aantrekkelijk. In de omgeving van het plangebied zijn indicaties van aanwezigheid vanaf de metaaltijden en bijgevolg kunnen dergelijke archeologische resten ook binnen het plangebied verwacht worden. De kans op het aantreffen van vondsten vanaf het neolithicum kan bijgevolg als middelhoog benoemd worden. Deze middelhoge potentie loopt evenwel door tot en

met de late middeleeuwen. Vondsten kunnen bestaan uit stenen, metalen of ceramische resten. Verder kunnen ook sporen als paalsporen, haardsporen of kuilen voorkomen.

Vanaf de nieuwe tijd is op basis van historische kaarten te zien dat het plangebied deels bebouwd was. Bijgevolg kunnen bewoningsresten vanaf de nieuwe tijd verwacht worden binnen het plangebied. Bijgevolg dient er een middelhoge kans op het aantreffen van archeologische resten vooropgesteld te worden.

6.3.2. Kennisvermeerderingspotentieel

Er zijn voldoende argumenten om te stellen dat het plangebied zich in een archeologisch interessante zone bevindt, hoewel de huidige archeologische kennis toch nog als enigszins beperkt kan worden beschouwd (**onderzoeksvraag 5**). Er is weinig geweten over het plangebied en de aangrenzende terreinen, zodat onbekend is wat er zich hier aan mogelijke archeologische resten in de bodem kan bevinden.

Verder archeologisch onderzoek zou dus meer informatie kunnen opleveren over de menselijke aanwezigheid in dit gebied. Het kennisvermeerderingspotentieel wordt als groot ingeschat. Tot nu toe is het beeld over het verleden in het gebied nabij het plangebied toegespitst op de metaalvondsten uit de nieuwe tijd. Het potentieel op het aantreffen van resten uit andere perioden maken het interessant om bij aanwezigheid van archeologische resten de hiaten in de kennis van de regio op te vullen.

6.3.3. Aanbevelingen

Vanuit de bureaustudie kan geconcludeerd worden dat er voor dit terrein sprake is van een matige tot middelhoge potentie wat betreft de periode paleolithicum tot en met de nieuwste tijd. Verder archeologisch vooronderzoek om beter de archeologische potentie van dit terrein in te kunnen schatten wordt raadzaam geacht vanuit een kosten-batenanalyse, waarbij rekening is gehouden met de inspanning van verder onderzoek in functie van kennisvermeerdering. In het programma van maatregelen wordt onderbouwd welke typen vooronderzoek aangewend moeten worden.

Literatuur

Geraadpleegde literatuur

De Vil T., A., Cassiman, B. Craenhals & I. Ielegems 2025: *Beheersplan Onroerend Erfgoed Hoeve De keersmaecker/De Vil*.

Gysseling, M., 1960: *Toponymisch Woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*.

Van Ranst, E. & C. Sys 2000: *Eenvoudige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20.000)*, Gent.

Verbesselt, J., 1969: *Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13^e eeuw, deel IX: Tussen Zenne en Rupel, 7-232*.

Geraadpleegde websites

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/>

<https://cai.onroenderfgoed.be>

<http://www.geopunt.be/>

www.cartesius.be

<https://geo.onroenderfgoed.be>

Lijst van figuren

FIGUUR 1. KADASTERKAART MET AANDUIDING VAN HET PLANGEBIED.....	5
FIGUUR 2. INPLANTINGSPLAN BESTAANDE TOESTAND.....	11
FIGUUR 3. FUDNERINGSPLAN BESTAANDE TOESTAND.....	11
FIGUUR 4. TERREINPROFIEL BESTAANDE TOESTAND.....	12
FIGUUR 5. INPLANTINGSPLAN NIEUWE TOESTAND.....	13
FIGUUR 6. TERREINPROFIEL NIEUWE TOESTAND.....	14
FIGUUR 7. VEREENVOUDIGDE WEERGAVE FUNCTIES GEBOUWEN.....	14
FIGUUR 8. FUNDERING EN RIOLERING NIEUWBOUW.....	14
FIGUUR 9. DOORSNEDE VELDSCHUUR, PARKING, INFILTRATIEGRACHT.....	15
FIGUUR 10. DOORSNEDE ZWEMVIJVER.....	15
FIGUUR 11. WEERGAVE VAN DE VERSCHILLENDE VERBOUWINGSFASES. NAAR: DE VIL ET AL. 2025, FIG. 34, 40.....	19
FIGUUR 12. UITSNEDE UIT DE FRICKXKAART (1712).....	21
FIGUUR 13. UITSNEDE UIT DE VILLARETKAART (1745-1748).....	21
FIGUUR 14. UITSNEDE UIT DE FERRARISKAART (1771-1778).....	22
FIGUUR 15. UITSNEDE UIT DE ATLAS DER BUURTWEGEN (1841).....	22
FIGUUR 16. UITSNEDE UIT DE KADASTERKAART VAN POPP (1842-1879).....	23
FIGUUR 17. UITSNEDE UIT DE VANDERMAELENKAART (1846-1854).....	23
FIGUUR 18. UITSNEDE VAN DE LUCHTFOTO UIT 1971.....	24
FIGUUR 19. UITSNEDE VAN DE LUCHTFOTO UIT 1979-1990.....	25
FIGUUR 20. UITSNEDE VAN DE LUCHTFOTO UIT 2024.....	25
FIGUUR 21. TERREINDOORSNEDE.....	26
FIGUUR 22. HOOGTELIJGGING OP HET DIGITAAL HOOGTEMODEL VLAANDEREN II.....	27
FIGUUR 23. UITSNEDE VAN DE TERTIAIR GEOLOGISCHE KAART.....	28
FIGUUR 24. UITSNEDE VAN DE QUARTAIR GEOLOGISCHE KAART.....	28
FIGUUR 25. UITSNEDE VAN DE BODEMKAART.....	29
FIGUUR 26. UITSNEDE VAN DE POTENTIËLE BODEMEROSIEKAART.....	30
FIGUUR 27. UITSNEDE VAN DE BODEMBEDEKKINGSKAART.....	30
FIGUUR 28. OVERZICHT VAN DE WAARDEN UIT DE CAI.....	34